

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra správního práva

Diplomová práce

Vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury

Simona Vaverová

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Simona VAVEROVÁ**
Osobní číslo: **R19M0436P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury**
Zadávací katedra: **Katedra správního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Obecná úprava vyvlastnění
3. Úprava podle zákona č. 416/2009 Sb., a dalších souvisejících zákonů
4. Vyvlastňovací řízení
5. Rozhodnutí o vyvlastnění
6. Soudní přezkum
7. Závěr
8. Seznam použitých zdrojů

Rozsah diplomové práce: **50**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

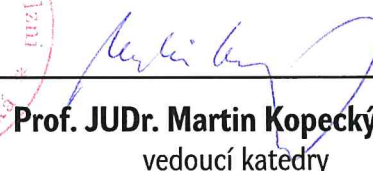
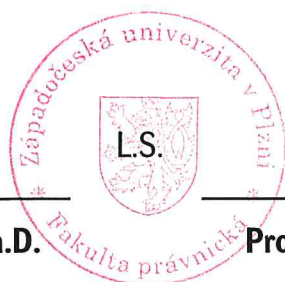
- AMBRUSOVÁ, Eva a Eva ŠROMOVÁ. *Vyplastňovací řízení od A do Z: podrobné příklady a postupy, zákon o vyplastňování, výňatky ze souvisejících právních předpisů*. Olomouc: ANAG, 2009. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-554-2.
- HANDRLICA, Jakub. *Ochranná a bezpečnostní pásma*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-532-9.
- HANÁK, Jakub. *Zákon o vyolastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4.
- KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7.
- JANDERKA, Karel. *Zákon o vyolastnění: poznámkové vydání : s výkladem k zákonu o urychlení výstavby dopravní infrastruktury*. 2. vyd. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-793-5.
- TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb. : komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2.
- VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyolastnění: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-036-2.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Zdeněk Horáček, Ph.D.**
Katedra správního práva

Datum zadání diplomové práce: **29. června 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury“ zpracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce JUDr. Zdeňka Horáčka, PhD., a to za použití odborné literatury a dalších uvedených pramenů, které jsou průběžně citovány v této diplomové práci a uvedeny v seznamu zdrojů.

V Plzni dne

Simona Vaverová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce JUDr. Zdeňku Horáčkovi, PhD. za odborné vedení, cenné rady a připomínky k této práci a také za účinnou pomoc při vypracování.

Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a nejbližším za podporu v průběhu studia.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 VLASTNICKÉ PRÁVO A VYVLASTNĚNÍ	3
1.1 Vlastnické právo	3
1.1.1 Ústavní zakotvení vlastnického práva v České republice.....	4
1.2 Vymezení pojmu vyvlastnění	5
1.2.1 Rozdíl mezi vyvlastněním, znárodněním a konfiskací	6
1.3 Právní úprava vyvlastnění.....	7
1.3.1 Vyvlastnění na ústavní rovině.....	7
1.3.2 Ústavní podmínka vyvlastnění – veřejný zájem	8
1.3.3 Ústavní podmínka vyvlastnění – zákonný základ.....	9
1.3.4 Ústavní podmínka vyvlastnění – náhrada	10
1.4 Zákonná úroveň a zákonné podmínky vyvlastnění.....	11
2 LINIOVÝ ZÁKON	13
2.1 Úvod.....	13
2.2 Vývoj	13
2.3 Předmět, účel a vztah zákona k dalším právním předpisům v současné podobě.....	16
3 VYVLASTŇOVACÍ ŘÍZENÍ	19
3.1 Postup před vyvlastněním.....	19
3.1.1 Vyjednávací fáze podle obecné úpravy	19
3.1.2 Vyjednávací fáze podle liniového zákona	20
3.1.3 Případy, ve kterých se nevyjednává.....	23
3.1.4 Kupní cena	23
3.1.5 Právo vstupu na cizí pozemek	24
3.1.6 Zahájení vyvlastňovacího řízení	25
3.2 Vyvlastňovací úřad	26
3.3 Účastníci řízení o vyvlastnění.....	28
3.4 Postup v řízení	30
3.4.1 Ústní jednání.....	32
3.4.2 Přerušování a zastavení řízení.....	33
3.5 Rozhodnutí.....	34
3.5.1 Mezitímní rozhodnutí	37
3.6 Odvolání.....	39

3.7	Zrušení vyvlastnění.....	42
4	SOUDNÍ OCHRANA PŘI VYVLASTNĚNÍ.....	43
4.1	Soudní přezkum výroků o vyvlastnění práv k pozemku nebo ke stavbě	44
4.2	Soudní přezkum výroků o náhradě za vyvlastnění	48
4.3	Polemika nad lhůtami podle liniového zákona	50
4.4	Přezkum mezitímního rozhodnutí.....	51
5	ÚVAHY DE LEGE FERENDA VE VZTAHU K PŘÍPADU STAVBY DÁLNICE D3 A K ZAHRANIČNÍ ÚPRAVĚ.....	52
5.1	Stavba dálnice D3	52
5.1.1	Argumentace NSS: Nezbytnost vyvlastnění.....	53
5.1.2	Argumentace NSS: Nepřípustná retroaktivita použitých právních předpisů	54
5.1.3	Argumentace NSS: Protiústavnost.....	55
5.1.4	Účastenství žalobkyně během kontraktačního procesu	55
5.2	Zahraniční úprava vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury	56
5.2.1	Německá úprava	56
5.2.2	Slovenská úprava	58
5.3	Dílčí závěr.....	59
	ZÁVĚR.....	62
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	65
	SEZNAM ZKRATEK.....	72
	RESUMÉ	74

ÚVOD

Stěžejním dokumentem v České republice vztahujícím se k vyvlastnění je bezpochyby Listina základních práv a svobod, která je odrazem základního právního vztahu mezi státem a občanem. Právě z tohoto vztahu vychází i základní nedotknutelné právo, a to právo vlastnické. Tato nedotknutelnost je však do jisté míry zpochybněna přímo tímto ústavním dokumentem, když uvádí výjimky, za kterých je možné tuto „posvátnost“ prolomit.

Jedním z případů zásahu do vlastnického práva je i vyvlastnění. Jelikož se jedná o zásah do tohoto práva zcela jistě nejintenzivnější, byly právním řádem vytvořeny zákonné a ústavní podmínky k jeho uplatnění.

Jednou z ústavních podmínek vyvlastnění je veřejný zájem, a právě dopravní infrastrukturu lze nepochybně považovat za záležitost takového zájmu. Ačkoliv se její důležitost zdá vysoká, právní řád si po mnoho let nebyl sto poradit s dlouhými vyvlastňovacími procesy, které se zakládaly na obstrukcích ze strany vyvlastňovaných, na nečinnosti vyvlastňovacích úřadů či soudů, a především na nedostatečné právní úpravě.

Nedostatek právní úpravy měl být vyřešen ambiciózním zákonem na míru. Zákon o urychlení výstavby dopravní infrastruktury ve své původní podobě však byl shledán jako nedostatečný a byl několikrát obměněn a doplněn o zcela nové instituty, které si kladly za cíl napravit určité mezery, a zvláště urychlit stavbu dopravní infrastruktury. Tento zákon bude stěžejním právním předpisem této práce, a proto mu bude věnována její podstatná část. Nelze jej však považovat za ucelenou právní úpravu, a proto je nutné vycházet též z obecné úpravy vyvlastnění, již je zákon o vyvlastnění.

Ačkoliv už byl institut vyvlastnění námětem nespočtu prací, článků, komentářů a knih, domnívám se, že téma vyvlastnění v rámci dopravní infrastruktury bylo doposud víceméně opomíjeno. Nedostatečné množství publikací lze spatřovat zejména v oblasti srovnání této úpravy s obecnou úpravou vyvlastnění, tedy s již zmíněným zákonem o vyvlastnění.

Autor této práce si tak klade za cíl pomocí deskriptivního přístupu zmapovat základní právní rámec vyvlastnění a popsat základní instituty vyvlastnění, které budou podrobeny srovnání se specifickými instituty liniového zákona. Česká právní úprava pak bude podrobena komparaci se zahraniční právní úpravou. Pomocí takové analýzy a komparace bude autorovi práce umožněno

odpovědět na základní výzkumnou otázku: zdali a do jaké míry dokáže liniový zákon v nové aktuální podobě splnit svůj účel, jímž je rychlé a efektivní vyvlastnění klíčových pozemků, které dokáže urychlit výstavbu dopravní infrastruktury.

První kapitola se bude zabývat vlastnickým právem a vyvlastněním v nejobecnější rovině. Pro celkový přehled je nutné, aby alespoň okrajově bylo popsáno samotné vlastnické právo a jeho základní právní ukotvení v českém právní řádu, a také aby byl definován alespoň základní rámec vyvlastnění, který bude doplněn stručným historickým vývojem.

Další kapitola pak bude věnována nejdůležitějšímu prvku této práce, a to již zmíněnému liniovému zákonu. Tato kapitola se bude zabývat rovněž historickým vývojem, předmětem a účelem právní úpravy a vztahem k dalším zákonům.

Ve čtvrté kapitole bude následně podrobně popsán celý vyvlastňovací proces, od postupu před vyvlastněním přes zahájení vyvlastnění až po vydání rozhodnutí o vyvlastnění a následné odvolání. Kapitola se bude také věnovat účastníkům řízení a vyvlastňovacímu úřadu, který vyvlastňovací řízení vede.

Následující kapitola se bude zabývat soudní ochranou práv při vyvlastnění. V této kapitole budou podrobně rozebrány možnosti obrany proti vyvlastnění a také bude vysvětlen duální přístup při přezkumu.

Šestá kapitola pak podá čtenáři této práce určitý vhled do problematiky prostřednictvím praktického případu, z něhož pak budou vycházet následující úvahy o tom, jaké aspekty liniového zákona jsou problematické a také jaké jsou možnosti pro budoucí úpravu. V poslední části téže kapitoly bude česká právní úprava podrobena srovnání s některými zahraničními zeměmi.

V současné době je výstavba dopravní infrastruktury jednou z politických priorit, proto by práce měla být užitečným zdrojem pro ty, jež se o problematiku vyvlastňování a výstavbu dopravní infrastruktury v ČR zajímají.

1 VLASTNICKÉ PRÁVO A VYVLASTNĚNÍ

Již francouzská Deklarace práv člověka a občana z roku 1789 kladla zvláštní důraz na vlastnictví. Dle ní je totiž vlastnictví nedotknutelným a posvátným právem, kterého nikdo nemůže být zbaven jinak než v případech, ve kterých by to vyžadovala zákonně zajištěná veřejná nezbytnost, a pod podmínkou spravedlivého a předchozího odškodnění.¹ Podobnou úpravu pak nalezneme i v jiných obdobných katalogích práv 18. století. Důležité je však zmínit, že právě v tomto období došlo k podstatnému historickému posunu v chápání tohoto práva, tedy posunu od božího imperativu k nedotknutelnosti vlastnictví. Také právní pozitivismus chápal ochranu vlastnického práva za stěžejní, došlo tak k upevnění jeho pozice a toto právo se stalo jedním ze základních ústavních práv. Zakotvení vlastnického práva do ústavní roviny se však zdá být z historického pohledu nestálé. Ve skutečnosti je totiž toto právo nejméně stabilní a poměrně snadno prolomitelné, k jeho prolomení může dojít v důsledku revolucí, restaurací anebo společenských změn.²

1.1 Vlastnické právo

Vlastnické právo v objektivním smyslu je definováno jako souhrn právních norem, které regulují vlastnické vztahy z ekonomického hlediska. V subjektivním smyslu je vlastnické právo chápáno jako oprávnění. Lze jej charakterizovat jako možnost vlastníka, v mezích, které stanovuje právní řád, věc držet, užívat a nakládat s ní podle svého uvážení a ve svém zájmu. Tradičně bychom mohli toto právo charakterizovat jako *právní panství nad věcí*. Toto právo v sobě ale současně zahrnuje i možnost vlastníka domáhat se, aby se třetí osoby zdržely užívání věci vlastníka proti jeho vůli a zdržely se i chování, které by rušilo vlastníka v jeho držbě, užívání a dispozici s věcí.³ Konkrétní oprávnění příslušející vlastníkovi věci jsou pak samotným obsahem vlastnického práva. To zahrnuje právo věc užívat, požívat plody a užitky z věci, právo s věcí disponovat a právo věc držet.⁴ V pojetí

¹ SKOUPÝ, Arnošt. *Texty k obecným dějinám kapitalismu I*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1989. viz čl. 2 a 17.

² PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. ISBN 978-80-87284-51-3. s. 41-42.

³ FIALA, Josef. *Vlastnické právo*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁴ FIALA, Josef. *Obsah vlastnického práva*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

bezprostředního právního panství nad věcí můžeme mluvit o tom, že vlastnické právo je právem absolutním, tedy že působí vůči všem (*erga omnes*).

Vlastnické právo ale nemá charakteristické znaky, které jsou typické pro jakékoliv jiné právo. Tato atypičnost vychází z možnosti disponovat s vlastnictvím v daleko širším rozsahu než u jiných práv, ale i z faktu, že vlastnické právo může být podstatným způsobem omezeno.⁵

Z toho důvodu se i v Listině základních práv a svobod (dále pak jen „Listina“) setkáme s odlišným pojetím, totiž že vlastnické právo není absolutně neomezené a jsou připuštěny určité zásahy do tohoto práva.

Zásahy do vlastnického práva má v moci stát, kterému právní úprava umožňuje v určitých situacích vlastnické právo omezit či toto právo zcela odebrat. Může tak učinit jen v obecném zájmu, přičemž orgány postupující v procesu vyvlastnění musí sledovat uchování obecného dobra a veřejného zájmu. Úpravě vlastnického práva na ústavní rovině odpovídá i požadavek, aby i institut vyvlastnění byl obsažen v předpisech vyšší právní síly, jelikož jde o výjimku z pravidla nedotknutelnosti vlastnického práva.⁶

1.1.1 Ústavní zakotvení vlastnického práva v České republice

Vlastnické právo a jeho ochrana jsou garantovány v několika lidskoprávních dokumentech, a to nejen na mezinárodní úrovni, ale i evropské. Na české vnitrostátní rovině je nejzásadnější umístění v čl. 11 Listiny a tento článek je pak doplněn čl. 7 Ústavy České republiky (dále pak „Ústava ČR“).

Úprava vztahů právních předpisů vlastnického práva není nastavena tak, že by mezinárodní či ústavní předpisy vymezovaly konkrétní obsah vlastnického práva. Mezinárodní (příp. i evropská) a ústavní rovina nabízí pouze souhrn obecných principů, ze kterých pak vychází samotná zákonná úprava každého vnitrostátního práva, tedy i českého. Tato úprava je poměrně rozsáhlá a je roztržena do několika zákonů a zároveň i do podzákonných předpisů.⁷

Listina, jakož i Evropská úmluva lidských práv rozlišuje několik typů zásahů do vlastnického práva. Kromě úpravy užívání majetku a jiných zásahů

⁵ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 76.

⁶ PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. ISBN 978-80-87284-51-3. s. 41.

⁷ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 6.

do pokojného užívání majetku, které jsou pak ještě konkretizovány v podobě vyloučení některých věcí z vlastnictví soukromých osob a zákazu zneužívání vlastnictví nebo působení nadměrných škod vykonáváním vlastnického práva, je pak nejzásadnějším typem zásahu právě vyvlastnění, které bude jádrem této práce.

Listina zároveň stanovuje požadavky, jejichž splnění je k omezení vlastnického práva nutné. Ukládá, aby se omezení dělo na základě zákona a k zajištění legitimního cíle – tím je veřejný zájem. Evropský soud pro lidská práva (dále pak jen „ESLP“) odkazuje na zákonný základ vnitrostátní úpravy, která má sama vymezit podmínky a způsob omezení. Ta musí být dobře dostupná, jasná a předvídatelná. Další podmínkou dle ESLP je i nutná existence řízení, v němž budou posouzeny důsledky omezení vlastnického práva, tedy poskytnutí odškodnění a určení příjemců odškodnění.⁸

1.2 Vymezení pojmu vyvlastnění

Na vyvlastnění (či *expropriaci*) je možné hledět z několika úhlů. Existuje totiž nespočet akademických definicí, všechny se ale v jistém ohledu shodují. Například dle J. Staši je vyvlastnění obecným právním pojmem, který má dva významy. V teorii se tímto výrazem obecně rozumí nucený přechod vlastnického práva na základě individuálního právního aktu, avšak s výjimkou, kdy k přechodu dochází v souvislosti s projednáváním veřejnoprávního deliktu nebo v rámci exekuce. V širším smyslu lze pod vyvlastnění podřadit i přechody vlastnického práva, které jsou způsobeny jinými právními akty jako např. zestátnění, konfiskace atd. (o rozdílu mezi vyvlastněním a zestátněním bude pojednáno v následující podkapitole).

Druhý význam tohoto pojmu lze pak najít v úpravě vyvlastnění staveb a pozemků podle zákona č. 184/2006 Sb. o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (dále pak jen „zákon o vyvlastnění“ nebo „VyvlZ“). V tomto smyslu je pojem vyvlastnění použit jako legislativní zkratka jak pro vyvlastnění, tak i pro omezení vlastnického práva nebo práva, které odpovídá věcnému břemenu. V tomto případě se vyvlastnění provádí na žádost osoby, která uskutečňuje účel vyvlastnění (vyvlastnitel). Vyvlastnění v tomto

⁸ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 78-79.

smyslu lze provést jen tehdy, nelze-li účelu dosáhnout jiným způsobem, zejména dohodou. Vyvlastnit lze jen v nezbytném rozsahu, leda by jiné řešení navrhl ve svém zájmu sám vyvlastňovaný.

Za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu je možné vyvlastnit za náhradu nemovité a movité věci (a případně práva k nim) nezbytné pro účely zajištění obrany státu, pouze však výjimečně a nelze-li je získat jiným způsobem, tedy ve standardním vyvlastňovacím řízení.⁹

V českém právním řádu můžeme nalézt i legální definici, a to v zákoně o vyvlastnění. Dle něj se vyvlastněním rozumí „*odnětí nebo omezení vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě pro dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem.*”¹⁰

1.2.1 Rozdíl mezi vyvlastněním, znárodněním a konfiskací

V české společnosti mnohdy pojmy jako vyvlastnění, znárodnění či konfiskace splývají, a to nejen mezi laickou veřejností, ale i v odborných kruzích. Považuji tedy za důležité alespoň okrajově nastínit základní rozdíl mezi nimi, jelikož do jisté míry znamená oddělení těchto pojmů samotný historický vývoj vyvlastnění. Společným znakem zmiňovaných pojmů je nucený převod soukromého vlastnictví do veřejného (především státního) vlastnictví.

Znárodnění někdy označováno také jako nacionalizace,¹¹ či zestátnění (tzv. *etatizace*)¹² je možné definovat jako nucené vyvlastnění určitých kategorií majetku ve prospěch státu za náhradu. Rozsah může být dán široce, resp. může dojít ke znárodnění ve všech hospodářských odvětvích nebo jen ve vybraných sektorech ekonomiky.¹³ Ústavní soud se k tomuto opakovaně vyjádřil tak, že se jedná o originární způsob nabytí vlastnictví státem. České znárodnění bylo někdy označováno také jako *zespolečnění* (tzv. *socializace*) či jako *zveřejnění*. K úplnému oddělení pojmu znárodnění od vyvlastnění došlo v roce 1945, a to z ideologického důvodu. Šlo o přechod k socialismu, který se však lišil od původního termínu vyvlastnění rozsahem, jednorázovostí a zahrnoval také větší

⁹ STAŠA, Josef. *Vyvlastnění*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁰ Ustanovení § 2 písm. a) VyvLZ.

¹¹ Pozn.: Dle prof. JUDr. Kuklíka pojem odpovídá anglickému a francouzskému pojmu *nationalization*.

¹² Pozn.: Tento pojem dle prof. JUDr. Kuklíka je širší než pojem znárodnění.

¹³ VLACHOVÁ, Barbora. Předmluva. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2.

počet případů.¹⁴ Pro doplnění této ojedinělosti dodávám ještě názor Z. Nešpora, který se zabýval souvislostí mezi znárodněním a vyvlastněním. Dle jeho názoru je znárodnění „*vyvlastnění určitého majetku ve prospěch státu, provedené ve vyšším veřejném zájmu, (jde) tedy o speciální expropriaci vyššího stupně*“.¹⁵

Koncept konfiskace na rozdíl od znárodnění bývá často spojován zejména s trestním právem, tedy s určitou sankcí, a tento koncept spočívá v propadnutí majetku ve prospěch státu bez náhrady. Dochází k ní buď přímo ze zákona, resp. na základě deklaratorního rozhodnutí správního orgánu, anebo na základě rozhodnutí státního orgánu, zpravidla soudu. Tento pojem sahá do dávných dějin,¹⁶ na našem území je spojován např. s odnětím majetku české stavovské opozice po Bílé hoře¹⁷ a především s rokem 1945, kdy došlo k plošnému a nucenému vyvlastnění bez náhrady na základě zákona, resp. na základě dekretů prezidenta republiky. V tomto pojetí nebývá pojem spojován s čistě trestněprávní sankcí, ale s opatřeními, které byly účelově spojovány s pozemkovými reformami, reparacemi, rekonstrukcemi a odsunem.¹⁸

1.3 Právní úprava vyvlastnění

1.3.1 Vyvlastnění na ústavní rovině

„*Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.*“¹⁹

Vyvlastnění je nejintenzivnějším zásahem do vlastnického práva. Jeho závažnost pak můžeme odvozovat z faktu, že přímo v Listině jsou zakotveny podmínky, které je nutno splnit, aby bylo možné vyvlastnění realizovat. Jak již bylo řečeno, v úzkém pojetí jej můžeme chápat jako nucené odnětí vlastnictví, pod širší pojetí můžeme podřadit i nucené omezení vlastnického práva,

¹⁴ KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Praha: Auditorium, 2010. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4. s. 12.

¹⁵ NEŠPOR, Zdeněk. *Znárodnění dolů a přemyslu*. [1. vyd.]. Praha: Tiskové podniky Ústředního svazu čsl. průmyslu, 1948. Kniha Prvá, Proces Znárodnovací. s. 173.

¹⁶ Pozn.: Odtud také pochází tento pojem. V římském právu za principátu – z latinského *confiscatio*.

¹⁷ FIALA, Josef. *Konfiskace*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁸ KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Praha: Auditorium, 2010. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4. s. 12-13.

¹⁹ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky; Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., čl. 11 odst. 4.

jako je například zřízení služebnosti.²⁰ Vyvlastnění je připuštěno jen v určitých případech veřejného zájmu a nelze-li účelu dosáhnout jiným způsobem. Důvody jsou stanoveny v zákonné úpravě, obsah a rozsah vyvlastnění musí být přiměřen účelu, na základě kterého je vlastnictví odňato. Na tomto místě je třeba odkázat i na čl. 36 odst. 2 Listiny, ze kterého vyplývá, že každé řízení o vyvlastnění, jakož i rozhodnutí o vyvlastnění nutně, podléhá soudnímu přezkumu.

1.3.2 Ústavní podmínka vyvlastnění – veřejný zájem

Profesor J. Hoetzl ve své knize udává, že „*veřejný zájem je dán, podniká-li se dílo za tím účelem, aby bylo vyhověno životním potřebám nějakého širšího celku, státního, územního, sociálního a jiného*“.²¹

V každém vzniklém případě je nutné zkoumat veřejný zájem, resp. jeho existenci. V této věci ESLP přiznává svým signatářům poměrně široký prostor pro uvážení. Ve svém rozsudku uznává, že tento pojem je nevyhnutelně obsáhlý, a proto ponechává na zákonodárci vnitrostátního práva, aby při uskutečňování sociální a hospodářské politiky dle své představy určil, co veřejným zájmem je, „*ledaže by jeho úsudek zjevně postrádal rozumný základ*“.²²

Veřejný zájem bývá spojován se vznikem veřejného práva vůbec, jeho smyslem je utváření svobodného prostoru pro jedince, jakož i jeho ochrana před státní zvlí. Cílem je zajištění fungování právního státu. Ačkoliv se teorie v jistém směru snaží vymezit zvláštní koncept veřejného zájmu podle daných právních odvětvích, v zásadě je možné hovořit o (*do jisté míry*) homogenním konceptu veřejného zájmu, který byl i několikrát vymezen státními orgány a prostupuje celým právním řádem.²³ Toto prostoupení můžeme dovodit např. z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“), v němž soud učinil závěr, že zájem na ochraně životního prostředí je obecným veřejným zájmem, který je třeba vykládat jednotně pro všechny oblasti práva.²⁴

²⁰ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 84.

²¹ WEYR, František a Jiří HOETZEL, ed. *Slovník veřejného práva československého*. Brno: Rovnost, 1948. s. 493.

²² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (pléna) ze dne 21. 2. 1986 ve věci James a další proti Spojenému království (stížnost č. 8793/79).

²³ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 90.

²⁴ Rozsudek NSS ze dne 12. 4. 2018, č. j. 1 As 76/2018-60.

Ústavní soud se vyjadřuje k této problematice např. v nálezu ÚS 198/95, že nikoliv každý kolektivní zájem lze označit za veřejný zájem společnosti. Je třeba ho chápat jako takový zájem, který by bylo možné označit za obecný či obecně prospěšný. V tomto nálezu ÚS odkazuje na F.A. Hayeka, který uvádí, že „často se mylně naznačuje, že všechny kolektivní zájmy jsou obecnými zájmy společnosti; avšak v mnoha případech může být uspokojování kolektivních zájmů jistých skupin s obecnými zájmy společnosti v naprostém rozporu. Celé dějiny vývoje demokratických institucí jsou dějinami boje za to, aby se jednotlivým skupinám zabránilo ve zneužití vlády ve prospěch kolektivních zájmů těchto skupin“.²⁵

V každém individuálním případě je tak třeba veřejný zájem zjišťovat jako jednu z podmínek vyvlastnění, i když je mnohdy komplikované prokázat, zdali je dána existence veřejného zájmu, a jestli tato existence veřejného zájmu nekoliduje s jiným veřejným zájmem, například se zájmem na ochraně přírody či právy jednotlivce.

1.3.3 Ústavní podmínka vyvlastnění – zákonný základ

Základní zákonnou úpravou je v ČR zejména zákon o vyvlastnění, který kromě podmínek odnětí nebo omezení vlastnického práva, náhrady atd. obsahuje i specifické správní řízení. V českém právním řádu však zvláštních zákonů upravujících omezení vlastnického práva nalezneme hned několik.

Pro příklad uvádím např. zákon o zajištění obrany České republiky,²⁶ zákon o civilním letectví,²⁷ zákon o pozemních komunikacích,²⁸ zákon o ochraně přírody a krajiny,²⁹ zákon o geologických pracích³⁰ atd. Pro účely mé práce bude stěžejní zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (dále jen „liniový zákon“).³¹

Je třeba zmínit, že mimo zákonnou úpravu může dojít k vyvlastnění či jinému obdobnému zásahu, jehož základem bude jiný, dosud nezmíněný zákon

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1996, sp. zn. I. ÚS 198/95. In: HAYEK, Friedrich A. von. *Právo, zákonodárství a svoboda: nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. Praha: Academia, 1991.

²⁶ Zákon č. 222/1999 Sb., zákon o zajišťování obrany České republiky. Viz § 45–51.

²⁷ Zákon č. 49/1997 Sb., zákon o civilním letectví. Viz § 30a.

²⁸ Zákon č. 13/1997 Sb., zákon o pozemních komunikacích. Viz § 17.

²⁹ Zákon č. 114/1992 Sb., zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny. Viz § 60.

³⁰ Zákon č. 62/1998 Sb., zákon České národní rady o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu. Viz § 14.

³¹ Zákon č. 416/2009 Sb., zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon).

anebo se může jednat o vyvlastnění *de facto*. K takovému omezení došlo v minulosti např. v případech provedení komplexních pozemkových úprav,³² při vypořádání spoluvlastnictví³³ či při squeeze-outu menšinových akcionářů.^{34,35}

1.3.4 Ústavní podmínka vyvlastnění – náhrada

V návaznosti na dvě výše uvedené podmínky je možné navázat na třetí podmínku rozhodnutím NSS, dle kterého *„zásahy do vlastnického práva (proto) musí mít zásadně výjimečnou povahu, musí být prováděny z ústavně legitimních důvodů a jen v nezbytně nutné míře a nejšetrnějším ze způsobů vedoucích ještě rozumně k zamýšlenému cíli, nediskriminačním způsobem a s vyloučením libovůle a být činěny na základě zákona. Jedná-li se o zásahy, jejichž citelnost přesahuje míru, kterou je vlastník bez větších obtíží a bez významnějšího dotčení podstaty jeho vlastnického práva schopen snášet, nastupuje ústavní povinnost veřejné moci zajistit dotčenému vlastníku adekvátní náhradu, a to z veřejných prostředků nebo z prostředků toho, v jehož prospěch je zásah do vlastnictví proveden.“*³⁶

Již samotná Listina počítá s režimem poskytnutí přiměřené náhrady za vyvlastnění. Na jedné straně je povinným stát a na straně druhé oprávněný vlastník. Tato státní povinnost odškodnit vlastníka za jeho majetek je dána principem rovnoměrného rozvržení veřejných břemen pro všechny občany a principem rovností před zákonem.

Odškodněním a jeho výší se zabývá i Listina EU, která také stanovuje povinnost spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě. V případě ESLP a jeho dodatkového protokolu není nikde stanovena existence a výše odškodnění. Z judikatury ESLP však vyplývá, že opatření, kterými dochází k vyvlastnění majetku, musí zachovávat spravedlivou rovnováhu mezi požadavky obecného zájmu společenství a imperativy ochrany základních práv jednotlivce, čemuž odpovídá i výše odškodnění a podmínky vyvlastnění. Nicméně rozhodnutí při stanovení podmínek a výše odškodnění je delegováno přímo na stát.³⁷

³² Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1305/13.

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1640/2006.

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05.

³⁵ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 81.

³⁶ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2009, č. j. 1 Ao 1/2009-120.

³⁷ BAŇOUCH, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-8-9]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Konkrétní výši se v české úpravě zabývá například zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, dle kterého se náhrada poskytuje zásadně v penězích.

1.4 Zákonná úroveň a zákonné podmínky vyvlastnění

Kromě ústavních podmínek pro vyvlastnění je třeba také zmínit podmínky zákonné, které jsou stanoveny obecným předpisem – zákonem o vyvlastnění. Podmínky nalezneme v ustanovení § 3 až § 5 tohoto zákona, přičemž tyto podmínky musí být splněny kumulativně a také musí být v souladu se zmíněnými ústavními podmínkami. Můžeme hovořit o tom, že tento zákon ústavní podmínky rozšiřuje a dále konkretizuje.

V návaznosti na ústavní podmínky je třeba také zmínit právní princip, se kterým náš právní řád počítá, a tím je *princip proporcionality*. Ten se používá při kolizi dvou či více chráněných subjektivních práv (nejčastěji práv, které jsou chráněny Listinou) a nejvíce je užíván v trestním právu. Účelem tohoto principu je spor rozhodnout tak, aby právo, které je hodnotnější, bylo chráněno s minimálním omezením méně hodnotného práva. Ústavní soud ve svém nálezu aplikuje tento princip tzv. *testem proporcionality*, který stojí na třech kritériích. Na kritériu vhodnosti, dle kterého soud zkoumá, zdali institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout stanoveného cíle. Dále na kritériu potřebnosti, ve kterém soud zkoumá, jestli by stanoveného cíle nemohlo být dosaženo jinými opatřeními, které by se nedotýkaly základních práv a svobod. A na konec na kritériu poměrování, kdy soud porovnává závažnost zásahu v kolizi stojících základních práv.³⁸

V mezích zákonných podmínek vyvlastnění je podobný test také zachován. Hovoříme zde o **proporcionalitě zásahu**. Tato podmínka je zmíněna ve vyvlastňovacím zákoně, který udává, že „*vyvlastnění lze provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem*“.³⁹ Proporcionalita však v tomto smyslu má pouze dvě složky, kvalitativní a kvantitativní a tyto složky je třeba hodnotit současně. Kvalitativní složka je dána formou zásahu, který by měl být co nejmírnější. Pokud by tedy v určitém případě mohlo postačit zřízení věcného břemene, nemělo by dojít k odejmutí vlastnictví.

³⁸ Nález č. 214/1994 Sb., ÚS ČR ze dne 12. 10. 1994 ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 55 odst. 2, ustanovení vyjádřeného v § 74 odst. 1 (§ 68, 69, 72, 73, 73a), s výjimkou rozhodnutí o jejím prodloužení (§ 71 odst. 2, 5), - a ustanovení § 209 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 418/2006 Sb., zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění).

Kvantitativní složka naopak definuje rozsah vyvlastnění tak, že zásahem má být dotčena jen taková část nemovitosti, která je třeba k uskutečnění samotného účelu vyvlastnění.⁴⁰ V podobném smyslu definoval proporcionalitu i J. Hoetzl:

„Předmět a rozsah vyvlastňovacího práva je dán potřebou všeužitečného podniku, jakož i úvahou, že se nemá do cizích práv zasahovati více, než je nezbytně nutno. Z toho plyne vykládací pravidlo: kde stačí zřízení služebnosti, nemá se odnímati celé vlastnictví; kde stačí část objektu, nemá se sahati na objekt celý.“⁴¹

Další zákonnou podmínkou danou tímž předpisem je **subsidiarita vyvlastnění**. Jelikož se jedná o prostředek ultima ratio pro získání práv k realizaci účelu ve veřejném zájmu, není možné k vyvlastnění přistoupit, pokud lze získat práva k pozemku či stavbě jiným způsobem, zejména tedy dohodou. Takový požadavek je zakotven v ustanovení § 3 odst. 1 vyvlastňovacího zákona. Oproti tomu v § 5 odst. 5 téhož zákona jsou dány případy, kdy se splnění požadavku subsidiarity nevyžaduje.^{42,43} Vyvlastnění je pak přípustné jen pro dosažení účelu, který je dán zvláštním zákonem. Samotný účel vyvlastnění je označován jako *expropriační titul*.⁴⁴

Třetí a poslední zákonnou podmínkou je **soulad s cíli a úkoly územního plánování**. Pokud dochází ke změně ve využití nebo v prostorovém uspořádání území, musí být tato změna v souladu s cíli a úkoly územního plánování a v každém konkrétním případě musí být soulad prokázán.⁴⁵

⁴⁰ FRUMAROVÁ Kateřina, GRYGAR, Tomáš. In GRYGAR, Tomáš a kol. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 51–52.

⁴¹ HOETZEL, Jiří. *Československé správní právo*. Část všeobecná. Reprint. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 286.

⁴² Pozn.: Podle ustanovení § 5 odst. 5 VyvlZ jde o případy, kdy vyvlastňovaný není znám a není znám ani jeho pobyt a nebylo možné mu doručit na známou adresu anebo pokud je vyvlastňovaný omezen ve smluvní volnosti právními předpisy, rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, na základě kterých mu bylo zakázáno převést vlastnické právo k pozemku nebo ke stavbě na někoho jiného.

⁴³ FRUMAROVÁ Kateřina, GRYGAR, Tomáš. In GRYGAR, Tomáš a kol. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 55-56.

⁴⁴ VLACHOVÁ, Barbora. § 3 [Účel vyvlastnění]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 14, marg. č. 1.

⁴⁵ Ibidem s. 19, marg. č. 18-20.

2 LINIOVÝ ZÁKON

2.1 Úvod

Liniový zákon bude ústředním právním předpisem této diplomové práce, a tudíž považuji za důležité tomuto předpisu věnovat celou jednu kapitolu. Tento dlouho očekávaný a diskutovaný zákon, označovaný také jako liniový zákon či zákon o liniových stavbách, se v posledních letech konečně dočkal změny. Ačkoliv k němu není prozatím dostupné větší množství komentářů či odborných publikací, pokusím se vyčerpat všechny aspekty týkající se tohoto zákona. Zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (dále pak „liniový zákon“) a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb. mají v českém právním prostředí znamenat velký posun v urychlení stávajícího správního řízení. J. Truneček však ve své předmluvě ke komentáři k liniovému zákonu hovoří poněkud skepticky, když poukazuje na nepřehlednost změnového právního předpisu, resp. na velké množství právních předpisů a dále na nepřehledný legislativní postup. Vyjadřuje názor, že přijetí komplexní právní úpravy (jako tomu bylo např. v případě občanského zákoníku) a na to navazující zrušení co možná nejvíce právních předpisů by mohlo být efektivnějším řešením k naplnění cílů zákonodárce. Domnívá se také, že důvodem k přijetí změnového zákona mohla být snaha neupozornovat na ne příliš populární změny.⁴⁶

2.2 Vývoj

Tento zákon prošel v rámci legislativního procesu celkem složitým vývojem. Byl původně navržen jako zákon speciální pro urychlení výstavby rychlostní komunikace R35. V důvodové zprávě je zmíněna nutnost dopravní obslužnosti pro rozvoj průmyslových zón a také požadavek zahraničních investorů. Je zde vyjádřen naléhavý veřejný zájem na výstavbě těchto komunikací.⁴⁷ Stanovisko vlády k tomuto návrhu však bylo nesouhlasné. Vláda sice konstatovala, že je nutné vyřešit zlepšení podmínek pro výstavbu všech dopravně významných

⁴⁶ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. Předmluva.

⁴⁷ Sněmovní tisk č. 549/0, Poslanecká sněmovna 2008, 5. volební období. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=549&ct1=0>.

komunikací, avšak neztotožnila se s navrženým způsobem řešení pro urychlení výstavby rychlostní silnice R35. Zejména zde vyjádřila obavu týkající se zásahu do základních lidských práv a svobod, které jsou zaručeny Listinou. Podle vlády, resp. především podle rozhodnutí Ústavního soudu totiž stanovení veřejného zájmu ve zvláštním zákoně vylučuje, aby jej mohl zjišťovat správní orgán ve správním řízení a jeho deklarování v konkrétně dané věci zákonem tak shledává protiústavním.⁴⁸ Zákon v takové podobě nakonec přijat nebyl, předmět úpravy byl posléze sněmovnou rozšířen na veškerou dopravní a technickou infrastrukturu⁴⁹ a v takové podobě nabyl účinnosti 27. 11. 2009.

Zákon byl od svého přijetí několikrát novelizován, a to chronologicky následovně:

- zákonem č. 209/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní infrastruktury, který dopravní infrastruktury doplnil ještě o vodní a energetickou infrastrukturu,⁵⁰
- zákonem č. 405/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění zákona č. 209/2011 Sb., který doplnil zákon o ustanovení § 2a, § 3a až § 3c, jež znamenalo rozšíření v rámci správního řízení,⁵¹
- zákonem č. 178/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů, který upravil koeficienty v § 3b týkající se cen stanovených znaleckými posudky,⁵²
- zákonem č. 49/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení

⁴⁸ Stanovisko vlády k návrhu zákona o urychlení výstavby rychlostní komunikace R35, Sněmovní tisk 549/1, Poslanecká sněmovna 2008, 5. volební období, Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=549&CT1=1>.

⁴⁹ Novela zákona mění dosavadní úpravu vyvlastnění majetku. *E15* [online]. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/novela-zakona-meni-dosavadni-upravu-vyvlastneni-majetku-979111>.

⁵⁰ Viz čl. I zákona č. 209/2011 Sb.

⁵¹ Viz čl. IV zákona č. 405/2012 Sb.

⁵² Viz čl. I zákona č. 178/2014 Sb.

vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů, jenž v § 1 odst. 2 redefinoval pojem dopravní infrastruktury a dále došlo ke změnám v § 3b a vložení nového § 3d,⁵³

- zákonem č. 194/2017 Sb., o opatřeních ke snížení nákladů na zavádění vysokorychlostních sítí elektronických komunikací a o změně některých souvisejících zákonů, kterým došlo k doplnění zákona o infrastrukturu elektronických komunikací,⁵⁴
- zákonem č. 225/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, jenž pozměnil zejména § 1, 2 a vložil § 2b, § 2c, § 2d a část druhou, které se věnují energetické infrastruktuře⁵⁵
- a zejména nejvíce diskutovaným zákonem č. 169/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Již delší dobu se nejen v poslaneckých kruzích diskutovalo o přijetí dalšího změnového zákona, který by byl mezníkem v dosavadním správním řízení, a tak nebylo ani velkým překvapením, když vláda předložila Poslanecké sněmovně na konci roku 2019 návrh zákona, který změnil zákon o urychlení výstavby dopravní infrastruktury. Novela měla znamenat změnu nejen pro liniový zákon, ale např. i pro zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), dílčí změny pro zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích atd. Důvodová zpráva tohoto návrhu zákona uznává, že došlo k rychlejšímu a efektivnějšímu procesu příprav staveb, nicméně i tak stále dochází k průtahům zejména v povolovacích procesech, které pak v konečném důsledku znamenají opožděnou realizaci zahájení staveb.⁵⁶

⁵³ Viz čl. I zákona č. 49/2016 Sb.

⁵⁴ Viz § 26 zákona č. 194/2017 Sb.

⁵⁵ Viz čl. XLVII a čl. XLVIII zákona č. 225/2017 Sb.

⁵⁶ Sněmovní tisk 673/0, Poslanecká sněmovna 2019, 8. volební období, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=673&CT1=0>.

Důkazem, že česká společnost a vůbec i český právní řád tuto změnu tak dlouho očekávaly, je i výsledek ankety „Zákon roku“,⁵⁷ ve které s velkým předstihem vyhrál právě záměr urychlit výstavbu infrastruktury v Česku. Jak však u této příležitosti zmínil prezident Hospodářské komory, v té době se již připravovala další ambiciózní novela.⁵⁸

Zákon tedy v „nové“ novelizované podobě ještě dospěl k dalším změnám, a to:

- zákonem č. 237/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých dalších zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, jímž došlo k doplnění v § 3b odst. 2,⁵⁹
- a ještě více diskutovaným zákonem č. 403/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, jenž znamenal změnu nejen pro liniový zákon (zde byl poprvé takto označen), ale i pro další zákony.⁶⁰

Již nyní je známo, že novelizace určitě nebude poslední. 1. 7. 2023 má totiž nabýt účinnosti další dlouho očekávaný zákon, který bude představovat nové změny i pro liniový zákon, a to zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona.⁶¹

2.3 Předmět, účel a vztah zákona k dalším právními předpisům v současné podobě

Jak již bylo zmíněno, urychlení výstavby liniových staveb není v současné době v českém právním řádu ucelenou jednotkou. Úprava je roztržena do několika právních předpisů, což je dáno i zvláštním statusem těchto staveb a specifickými

⁵⁷ Pozn.: Pořádané společností Deloitte Legal.

⁵⁸ Zákonem roku se stala změna zákona o urychlení výstavby základní infrastruktury. *Transparency International* [online]. 2019 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/zakonom-roku-se-stala-zmena-zakona-o-urychleni-vystavby-zakladni-infrastruktury/>.

⁵⁹ Zákon č. 237/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Viz část druhá, čl. II.

⁶⁰ Zákon č. 403/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Viz část první, čl. I, čl. II.

⁶¹ Zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona. Viz část čtyřicátá sedmá, čl. LXXVIII.

právními pravidly s nimi spojenými.⁶² Ačkoliv v liniovém zákoně (ani v jeho důvodové zprávě) není explicitně uveden vztah speciality a subsidiarity ke všem zákonům, vztah k ostatním právním předpisům je možno dovodit například z věcného záměru k tomuto zákonu. Liniový zákon tak představuje *lex specialis* pro oblast liniových staveb a pro správní řízení, které předchází vydání rozhodnutí, a to vůči stavebnímu zákonu, správnímu řádu, zákonu o vyvlastnění, zákonu o drahách, zákonu o posuzování vlivů na životní prostředí, zákonu o pozemních komunikacích a případně i dalším zákonům.⁶³ Aplikaci správního řádu, resp. jeho subsidiární aplikaci, je možno dovodit z ustanovení § 1 odst. 2 správního řádu, který stanoví, že správní řád nebo jeho jednotlivá ustanovení se použijí, pokud nestanoví zvláštní zákon jinak. Pokud tedy zvláštní zákon neobsahuje nic specifického, automaticky je třeba použít správního řádu a postupovat podle něj.⁶⁴ Naopak subsidiaritu liniového zákona je možno explicitně dovodit z ustanovení v § 3 odst. 1 liniového zákona, dle kterého se užije právě zákon o vyvlastnění pro odejmutí nebo omezení práv k pozemkům nebo stavbám, pokud liniový zákon nestanoví jinak.

Kromě nekompaktnosti právní úpravy liniových staveb však dochází i k roztržitosti právní terminologie. Ústředním předmětem liniového zákona je výstavba dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, resp. liniových staveb. S účinností od roku 2017 byl pojem liniových staveb definován také na úrovni soukromého práva v občanském zákoníku. Liniové stavby tak zahrnují inženýrské sítě (např. vodovody, kanalizace, energetické vedení atd.) a stavby dopravní infrastruktury (stavby pozemních komunikací, drah, vodních cest atd.), tedy takové, které ze své povahy pravidelně zasahují více pozemků a nejsou součástí pozemku.⁶⁵ V odvětví veřejného práva je pak jedním ze stěžejních předpisů stavební zákon, který však liniové stavby vykládá jako dopravní a technickou infrastrukturu, jež jsou součástí i infrastruktury

⁶² Právní úprava liniových staveb se zaměřením na jejich povolovací proces. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 2022-11-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/pravni-uprava-liniovych-staveb-se-zamerenim-na-jejich-povolovaci-proces>.

⁶³ Věcný záměr zákona o liniových dopravních stavbách. *Zákony pro lidi* [online]. Ministerstvo dopravy, 2014 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/1711/File20735.pdf?attachment-filename=6150432-2014-10-27-text-navrhu-6150470.pdf>.

⁶⁴ POTĚŠIL, Lukáš. § 1 [Předmět úpravy a rozsah působnosti]. In: POTĚŠIL, Lukáš, HEJČ, David, RIGEL, Filip, MAREK, David. *Správní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 20, marg. č. 50.

⁶⁵ KOUKAL, Pavel. § 509 [Liniové stavby]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1571.

veřejné. Pokud jsou stavby užívané ve veřejném zájmu, tak spadají i do definice podle § 2 odst. 1 písm. k) stavebního zákona.⁶⁶ Definice vyjádřená přímo v liniovém zákoně je již v momentální podobě dostatečně vyčerpávající. Každé infrastruktuře je věnován odstavec přímo v ustanovení § 1 tohoto zákona. Dopravní infrastrukturou se tímto zákonem rozumí stavby dálnic nebo silnic I. třídy nebo stavby s nimi související, stavby dráhy celostátní nebo stavby s nimi související, další stavby dopravní infrastruktury⁶⁷ nebo stavby s nimi související umístované v plochách nebo koridorech vymezených v platné politice územního rozvoje, nebo v územně plánovací dokumentaci vymezené veřejně prospěšné stavby dopravní infrastruktury nebo stavby s nimi související.⁶⁸

Cílem liniového zákona je upravit a urychlit majetkoprávní přípravu, umístování a povolování již zmíněných staveb, povolování jejich užívání a rovněž i upravit vydávání správních rozhodnutí, které jsou těmto stavbám podmíněny, a v konečném důsledku i urychlení následného soudního přezkumu správních rozhodnutí související s těmito stavbami.⁶⁹ Zákon rovněž reaguje na předpis Evropské unie, který upravuje výkon státní správy a postup při povolování tzv. *projektů společného zájmu*.⁷⁰

⁶⁶ POTĚŠIL, Lukáš. § 2 [Základní pojmy]. In: POTĚŠIL, Lukáš, ROZTOČIL, Aleš, HRŮŠOVÁ, Klára, LACHMANN, Martin. Stavební zákon – komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016.

⁶⁷ Pozn.: Odkaz přímo v zákoně na § 2 odst. 1 písm. k) bod 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

⁶⁸ Ustanovení § 1 odst. 2 písm. a) až d) liniového zákona.

⁶⁹ Ustanovení § 1 odst. 1 liniového zákona.

⁷⁰ Nařízení EP a Rady EU č. 347/2013 ze dne 17. 4. 2013, kterým se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě a kterým se zrušuje rozhodnutí č.1364/2006/ES a mění nařízení (ES) č.713/2009, (ES) č.714/2009 a (ES) č.715/2009.

3 VYVLASTŇOVACÍ ŘÍZENÍ

Vyvlastňovací řízení je zvláštním správním řízením, při kterém dochází k vyvlastnění. Podle vyvlastňovacího zákona se jedná o řízení, jehož účelem je **odnětí nebo omezení** vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo stavbě a přechod takového vlastnického práva spolu s poskytnutím náhrady za jeho odnětí nebo omezení.⁷¹ V užším slova smyslu se jedná o řízení, jehož účelem je vydání rozhodnutí o vyvlastnění, v širším slova smyslu jde o určení nebo vypořádání dalších práv, zejména věcného břemene a poskytnutí náhrady za vyvlastnění.

Vyvlastňovací řízení je převážně upraveno zákonem o vyvlastnění. V dalších případech, které nejsou upraveny tímto předpisem, se bude postupovat podle správního řádu. Liniový zákon jako zákon *lex specialis* je primárním předpisem pro účely této práce, a tak autor práce podrobí liniový zákon srovnání s úpravou obecnou, tedy se zákonem o vyvlastnění.

3.1 Postup před vyvlastněním

Jak již bylo v úvodní části několikrát zmíněno, vyvlastnění je prostředkem *ultima ratio* a ze stejné zásady vychází i zákon o vyvlastnění. Vyvlastnění je tedy až krajním prostředkem, kterým je možné právo k pozemku nebo stavbě získat.⁷²

Vyvlastnění, resp. celý vyvlastňovací proces je tak možné zahájit až poté, co se nepodaří dosáhnout dohody s vlastníkem o získání práv k pozemku nebo stavbě. V první fázi je nutné vlastníka, jehož pozemek by byl řízením dotčen, informovat o účelu, na jehož základě bude nutné zasáhnout do vlastnického práva. Po sdělení účelu je další fází vypracování návrhu na uzavření smlouvy, na jejímž základě bude vlastník omezen nebo zbaven práv k pozemku nebo stavbě, jež jsou pro vyvlastnítele potřebná pro danou realizaci prospěšného díla.⁷³

3.1.1 Vyjednávací fáze podle obecné úpravy

Tzv. *negociační proces* (příp. předvyvlastňovací fáze) je považován za faktickou součást vyvlastňovacího řízení. Již zmíněné ustanovení § 5 vyvlastňovacího zákona je konkretizováno tím, jakým způsobem se má dohoda

⁷¹ Ustanovení § 2d VyvlZ.

⁷² Pozn.: Taková zásada je vyjádřena v ustanovení § 5 VyvlZ.

⁷³ VLACHOVÁ, Barbora. § 5 [Smlouva o získání práv k pozemku nebo stavbě]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 27, marg. č. 2.

prokazovat a je zde rovněž stanoven minimální standard takové dohody. Jednání o tomto převodu má soukromoprávní charakter, a proto na tuto fázi nedopadají ani zásady, které běžně ovládají správní řízení. Vyvlastnitel podle tohoto ustanovení nevykonává veřejnou správu, tudíž ani nerozhoduje o právech a povinnostech a je považován za osobu soukromého práva.⁷⁴

Jedním z požadavků na kvalitu vyjednávání je doručení návrhu smlouvy. Toto doručení se řídí jak zásadami zákona o vyvlastnění, tak i náležitostmi občanského zákoníku, na jehož ustanovení je přímo v zákoně o vyvlastnění odkazováno.⁷⁵ Návrh smlouvy musí obsahovat právo vyvlastňovaného na vrácení převedených práv, pokud by nedošlo k zahájení uskutečňování účelu převodu, a to do doby stanovené v návrhu a počínající uzavřením smlouvy. Oznámení účelu nemůže být bráno jako pouhý formalismus. Vyvlastnitel je povinen vyvlastňovaného informovat o konkrétním záměru, kterého nelze dosáhnout jinak než získáním potřebných práv k pozemku nebo ke stavbě. Zároveň musí vyvlastnitel výslovně poukázat na skutečnost, že nedojde-li k sjednání dohody, je možné získat práva vyvlastněním. Návrh smlouvy musí obsahovat návrh kupní ceny, kterou udává znalecký posudek, jenž je přílohou návrhu.⁷⁶ Znalecký posudek musí splňovat náležitosti stanovené vyhláškou k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.⁷⁷ Pokud se jedná o převod nebo omezení práva k části pozemku, musí být přiložen geometrický plán.⁷⁸

Návrh v požadované podobě je nutno doručit vyvlastňovanému, přičemž dnem následujícím po doručení počíná běžet lhůta 90 dnů, která je určena zejména k vyjednávání o podmínkách smlouvy mezi vyvlastňovaným a vyvlastnitelem.⁷⁹

3.1.2 Vyjednávací fáze podle liniového zákona

Na tomto místě je však nutné poznamenat, že pro vyvlastnění, které je předmětem této práce, tedy pro výstavbu dopravní infrastruktury, se na základě ustanovení § 3 odst. 1 liniového zákona obecně postupuje podle zákona

⁷⁴ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 38-39.

⁷⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Viz § 1732-1736.

⁷⁶ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 41.

⁷⁷ Ustanovení § 13 odst. 2 až 6 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.

⁷⁸ Ustanovení § 2 písm. j) zákona č. 256/2013 Sb., katastrálního zákona.

⁷⁹ VLACHOVÁ, Barbora. § 5 [Smlouva o získání práv k pozemku nebo stavbě]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 27, marg. č. 4.

o vyvlastnění, pokud však liniový zákon nestanoví jinak. První speciální ustanovení, které je odlišné od obecné úpravy, je § 3 odst. 6 liniového zákona. Toto ustanovení zkracuje obecnou lhůtu pro vyjednávání na 60 dní. Podmínka, která připouští vyvlastnění spočívající v nemožnosti dosažení dohody mezi stranami je splněna, pokud byl vyvlastňovanému doručen návrh na uzavření smlouvy o získání práv k pozemku nebo ke stavbě, která jsou předmětem vyvlastnění, a smlouva nebyla ve lhůtě 60 dnů ode dne doručení návrhu uzavřena, přestože se vyvlastnitel nejméně 30 dnů před podáním žádosti o vyvlastnění pokusil s vyvlastňovaným o návrhu smlouvy jednat.⁸⁰ Formulace „*pokusil jednat*“ se může jevit z pohledu adresáta liniového zákona nejednoznačně. Pokud by vyvlastnitel (resp. stavebník) měl dokazovat určité jednání, výměnu návrhu či protinávrhu e-mailem či jiným způsobem, a neučinil by tak, mělo by to za následek neprokázání pokusu o dohodu, a tedy i zamítnutí žádosti o vyvlastnění.⁸¹ Z rozsudku NSS vyplývá že ustanovení § 3 liniového zákona nestanoví speciální pravidlo, které by usnadnilo posuzování dostatečného úsilí pro splnění podmínky přípustnosti vyvlastnění vyvinuté vyvlastnitelem k dosažení dohody. V § 3 odst. 2 liniového zákona je totiž upraveno jen pravidlo pro doručování návrhu na uzavření smlouvy. Je tak nutné zkoumat v každém konkrétním případě, zdali vyvlastnitel udělal k dosažení dohody s vyvlastňovaným vše, co bylo v jeho silách. Lze však říci, že nemůže jít jen o formální snahu, která by spočívala v pouhém zaslání návrhu na uzavření kupní smlouvy vyvlastňovanému, pokud by následně již vyvlastnitel nereagoval na jeho případné alternativní požadavky, za což může být považováno např. uzavření směnné smlouvy. Platí však, že míra aktivity vyžadovaná po vyvlastniteli se odvíjí také od aktivity vyvlastňovaného a od toho, jestli jeho požadavky lze považovat za skutečný zájem o předejití rozhodnutí o vyvlastnění uzavřením dohody.⁸²

Úprava doručení návrhu je následně zakotvena v témže ustanovení liniového zákona, který předepisuje, že pro splnění podmínky přípustnosti vyvlastnění podle zákona o vyvlastnění postačí doručení návrhu smlouvy pro získání potřebných práv, a to (a) na adresu, kterou vlastník nemovitosti předem písemně sdělil, nebo (b) na adresu místa trvalého pobytu vlastníka nemovitosti nebo jeho adresu bydliště v cizině nebo na adresu evidovanou v katastru nemovitostí,

⁸⁰ Ustanovení § 3 odst. 6 liniového zákona.

⁸¹ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 42.

⁸² Rozsudek NSS ze dne 23. 10. 2014, č. j. 7 As 174/2014-44.

pokud jde o fyzickou osobu, nebo (c) na adresu sídla evidovanou v katastru nemovitostí, pokud jde o právnickou osobu. Lhůta počíná plynout tak, jak je popsána v § 5 odst. 1 zákona o vyvlastnění, tedy ode dne doručení na adresy uvedené v písmenech a) až c).⁸³ NSS svým pozdějším rozsudkem k doručení opět zmiňuje, že pouhé doručení návrhu stávajícím vlastníkům nelze považovat za dostatečné pro splnění podmínky dané ustanovením § 5 zákona o vyvlastnění. Zároveň opakuje, že § 3 liniového zákona kromě specifikace doručení návrhu k této problematice více nenabízí. Jestliže tedy podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona o vyvlastnění běží 90denní lhůta, během které vyvlastnitel nemůže podnikat kroky směřující přímo k výstavbě, lze po něm také podle liniového zákona žádat, aby tuto dobu využil pro hledání kompromisu s vyvlastňovaným, pokud tedy vyvlastňovaný takovou vůli projeví. NSS vyjadřuje názor, dle kterého by úsilí vyvlastnitel dosáhnout dohody s vyvlastňovaným mělo být v případě záměrů spadající do působnosti liniového zákona totožné jako úsilí vykonané podle působnosti zákona o vyvlastnění. Ustanovení § 3 odst. 2 liniového zákona, jako speciálního ustanovení, nemění podmínky vyjednávání o smluvním získání potřebných práv k pozemkům, které jsou stanovené v § 5 odst. 1 zákona o vyvlastnění.⁸⁴

Ne vždy je však v moci vyvlastnitel návrh doručit, a i na takové případy zákon pamatuje. Je nutné, aby se vyvlastnitel o doručení alespoň pokusil. Každý má totiž povinnost udržovat aktuálnost svých údajů, včetně adresy. Pro účely případného pozdějšího prokázání doručení, popř. nemožnosti doručení, je vždy třeba zvolit natolik průkazný způsob, o kterém nebudou pochybnosti. Šlo by např. o doporučený dopis, doručení do datové schránky atd.

Účinky doručení jsou závazné i pro právní nástupce vyvlastňovaného, nejen pro dědice, ale i pro kupujícího. V případě právního nástupnictví není nutné opakované doručení. Vzniká zde však specifický případ práva třetí osoby, jež se nedá zjistit z katastru nemovitostí, a tato skutečnost nemusí být pro kupujícího vůbec známa. Je tak vždy lepší, pokud si nabývajícím dané nemovitosti vyžádá ujištění od prodávajícího o absenci takových písemností a požaduje, aby případné záměry staveb dopravních infrastruktur byly uvedeny přímo ve smlouvě.⁸⁵

⁸³ Ustanovení § 3 odst. 2 liniového zákona.

⁸⁴ Rozsudek NSS ze dne 10. 8. 2016 č. j. 3 As 180/2014-64.

⁸⁵ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 27.

3.1.3 Případy, ve kterých se nevyjednávává

Ačkoliv zákon o vyvlastnění a liniový zákon počítají s předložením návrhu smlouvy jako s nutným předpokladem, ne vždy lze tuto podmínku z povahy věci splnit. Zákon o vyvlastnění počítá s několika případy, ve kterých je možné se této fázi vyhnout. V první řadě není nutné návrh smlouvy předložit, pokud není vyvlastňovaný znám, není znám jeho pobyt nebo se mu nepodařilo návrh doručit na známou adresu.⁸⁶ Dále pak není nutné předložení návrhu, pokud je vyvlastňovaný omezen ve smluvní volnosti, a to buď právními předpisy, rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, kterými mu bylo zakázáno převést vlastnické právo k pozemku nebo ke stavbě na někoho jiného.⁸⁷ Naopak se nepřihlíží ke smluvnímu omezení vyvlastňovaného, dle kterého se zavázal nepřevést nebo nezatížit pozemek nebo stavbu, které jsou předmětem vyvlastnění.⁸⁸

Podmínky doručení, resp. případy, ve kterých se nevyžaduje splnění podmínek přípustnosti vyvlastnění uvedených v odst. 2 a 3, se podle liniového zákona (popsány viz výše) částečně překrývají s případy podle zákona o vyvlastnění. Ustanovení § 3 odst. 4 liniového zákona se však zdá oproti zákonu o vyvlastnění obsahově zjednodušující, čemuž odpovídá i zkrácená lhůta na 60 dní, která nenahrává průtahům.

3.1.4 Kupní cena

Jednou z podstatných náležitostí smlouvy o získání práv k pozemku nebo ke stavbě je stanovení úplaty za převod práv. Ze zákona o vyvlastnění výslovně nevyplývá, jaká úplata by měla být vyvlastňovanému nabídnuta. Je tak nutné takovou úplatu dovodit z účelu zákona a rovněž i z občanského zákoníku, jež obsahuje pravidla, která stanoví, že kupní cena by měla být odpovídající obvyklé tržní ceně nemovitosti, pokud neexistuje zvláštní právní úprava. Zákon o vyvlastnění nicméně nevyklučuje, aby byla vyvlastňovanému nabídnuta cena, která by převyšovala cenu obvyklou. Taková nabídka bývá často součástí neformálního vyjednávání s vlastníkem nemovitosti, aniž by byl podán návrh splňující náležitosti § 5 zákona o vyvlastnění.⁸⁹

⁸⁶ Ustanovení § 5 odst. 5 písm. a) VyvlZ.

⁸⁷ Ustanovení § 5 odst. 5 písm. b) VyvlZ.

⁸⁸ VLACHOVÁ, Barbora. § 5 [Smlouva o získání práv k pozemku nebo stavbě]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 28, marg. č. 7.

⁸⁹ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 48-49.

Jelikož je vyvlastňovaný ve vyjednávání slabší stranou, je nutné doložit kupní cenu spolu se znaleckým posudkem. Znalce v této fázi standardně vybírá vyvlastnitel, je však možné uvažovat i o tom, že v rámci vyjednávací fáze může sám vyvlastňovaný navrhnout znalce dle svého uvážení. Právní úprava o tomto mlčí, a tudíž takovou možnost přímo nevylučuje.⁹⁰

V rámci srovnání se speciální úpravou je třeba zdůraznit, že zákon o vyvlastnění nestanovuje, že se nesmí přihlížet ke zhodnocení nemovité věci za účelem vyvlastnění. Tedy tak, jak tomu je u stanovení kupní ceny při vyvlastnění za účelem dopravní výstavby. Pro účely zákona o vyvlastnění se tak použijí obecná pravidla daná pro oceňování majetku, která se zhodnocením majetku počítají.⁹¹ Oproti tomu liniový zákon počítá s navýšením kupní ceny o koeficient, kterým je stanovená cena vynásobena a který slouží jako kompenzace pro omezení práv vyvlastňovaného, a má tak zajistit, aby se mu dostalo náhrady převyšující cenu obvyklou.⁹² Důvodem pro zavedení takové úpravy do našeho právního řádu je zejména urychlení jednání o převodu práv, a tím i spěšné realizace dopravních staveb. K tomuto se vyjádřil rovněž i soud, dle kterého: „*tato úprava má zajistit pozitivní motivaci dosavadních vlastníků pozemků a staveb potřebných k realizaci stavby dopravní infrastruktury přistoupit na dobrovolný výkup (kde za nemovitost dostanou více, než kolik bude náhrada za vyvlastnění) a neprotahovat proces převodu nemovitosti na investora až do vyvlastňovacího řízení jen z důvodu možnosti dosažení vyšší finanční náhrady*“.⁹³

3.1.5 Právo vstupu na cizí pozemek

Poměrně novou změnou je vložení § 2f do liniového zákona, který ukládá povinnost vlastníkovu pozemku umožnit provádění měření a průzkumných prací v rámci přípravy stavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury prováděné vlastníkem, správcem nebo provozovatelem veřejné dopravní nebo veřejné technické infrastruktury, a to i před zahájením řízení, kterým se stavba umísťuje nebo povoluje. Taková úprava byla doposud součástí zákona jen u staveb dopravní

⁹⁰ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 49.

⁹¹ Ibidem, s. 49-50.

⁹² Ustanovení § 3b odst. 1 liniového zákona a TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 32.

⁹³ Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 13. 9. 2017, č. j. 52 A 3/2017-182.

infrastruktury, novelou se však úprava rozšířila i na další stavby veřejné technické infrastruktury.

Toto ustanovení vymezuje zvláštní případ omezení vlastnického práva pro účely příprav stavby (nejen) dopravní infrastruktury. Povinnou osobou je v tomto případě však jen vlastník nemovitosti a oprávněnou pak vlastník, správce nebo provozovatel veřejné dopravní nebo technické infrastruktury. Oprávněné osoby nejsou při výkonu omezeny ani kontrolovány a je jen na vlastníkově, aby si své právo ohlídal a případně uplatnil právo na náhradu. Jedinou povinností na straně stavebníka je notifikovat vlastníka pozemku alespoň 14 dní předem o chystaných pracích.⁹⁴

Tento paragraf tak poskytuje poměrně dost široké oprávnění, kterým je možno zasáhnout do soukromí vyvlastňovaného. Toto ustanovení však není možné považovat za vyvlastňovací titul, na jehož základě by bylo možné postupovat podle zákona o vyvlastnění. Jedná se o tzv. *legální věcné břemeno*.⁹⁵ Takový zásah je však přípustný i s ohledem na test proporcionality a zároveň je i nezbytný s přihlédnutím k veřejnému zájmu na urychlení výstavby dopravní infrastruktury.⁹⁶ Důkazem přípustnosti tohoto ustanovení je i rozhodnutí ÚS týkající se ústavní stížnosti na zrušení (mimo jiné) tohoto ustanovení pro protiústavnost. Stížnost vztahující se k § 2f liniového zákona ÚS zamítl pro nedůvodnost. Postup investora totiž nemůže být brán jako svévole. Pokud by došlo ke sporu, bude nakonec muset investor oprávněný rozsah a typy měření či průzkumů a také případné dopady obhájit s odborným odůvodněním před soudem.⁹⁷

3.1.6 Zahájení vyvlastňovacího řízení

Samotné vyvlastňovací řízení lze zahájit pouze na žádost vyvlastnítele, uplatňuje se tedy dispoziční zásada. Z toho důvodu je řízení zahájeno v momentě, kdy žádost vyvlastnítele došla místně příslušnému vyvlastňovacímu úřadu. Samotná žádost o vyvlastnění musí splňovat všechny náležitosti ve smyslu

⁹⁴ TRUNEČEK, Jaroslav. Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 16.

⁹⁵ Přednáška prof. JUDr. Jakuba Handrlici LL.M., Ph.D., DSc. ze dne 20.3.2019.

⁹⁶ SHARAPAEV, Vladimír, STŘELEČEK, Tomáš. *Praktické aspekty provádění průzkumných prací podle liniového zákona*. Bulletin advokacie, 2020, č. 12, s. 41-46.

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. Pl. ÚS 39/18.

správního řádu.⁹⁸ Zejména z ní musí vyplývat, kdo žádost podává, co jí navrhuje, které věci se týká a jakému úřadu je žádost směřována. Vyvlastnitel musí v žádosti jasně uvést, čeho se domáhá a je povinen také označit další účastníky, kteří jsou mu známi.⁹⁹

Kromě těchto obecných náležitostí je vyvlastnitel povinen označit pozemek nebo stavbu, kterých se vyvlastnění týká, a rovněž i sdělit práva třetích osob vážnoucích na dotčených nemovitostech. Zejména však musí doložit skutečnosti, které dosvědčují, že byly splněné zákonné podmínky pro podání žádosti o vyvlastnění. Tedy podmínky zmíněné výše¹⁰⁰ týkající se návrhu smlouvy a skutečnosti, že se nepodařilo se stávajícím vlastníkem dohodnout. Vyvlastnitel musí také sdělit, jakého rozsahu vyvlastnění se domáhá, tedy jestli k provedení účelu bude postačující omezení vlastnického práva nebo práva odpovídající věcnému břemenu, nebo jej bude nutné odejmout. Vyvlastnitel je povinen uvést lhůtu a sdělit jakým způsobem bude zahájeno uskutečňování účelu.¹⁰¹

Vyvlastnitel musí v neposlední řadě také doložit skutečnost, že vyvlastnění je nutné s ohledem na veřejný zájem, a uvést všechny okolnosti. Vyvlastňovací úřad pak ve svém rozhodnutí musí náležitě veřejný zájem odůvodnit, a to i s ohledem na případný přezkum soudem.¹⁰²

Všechny skutečnosti, se kterými vyvlastnitel svou žádost podává, je povinen prokázat, nestačí tedy jen jeho tvrzení. Případné neprokázání všech podmínek pro vyvlastnění má za následek nevyhovění žádosti a její zamítnutí.¹⁰³

3.2 Vyvlastňovací úřad

Na základě ustanovení § 10 správního řádu je věcná příslušnost správního orgánu stanovena zvláštním zákonem. S ohledem na zákon o vyvlastnění je vyvlastňovacím úřadem ten správní orgán, který vede vyvlastňovací řízení,

⁹⁸ Ustanovení § 37 odst. 2 SŘ.

⁹⁹ Ustanovení § 45 SŘ.

¹⁰⁰ Viz ustanovení § 3 až § 5 VyvlZ.

¹⁰¹ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 114.

¹⁰² VLACHOVÁ, Barbora. § 18 [Zahájení řízení]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 64, marg. č. 2-4.

¹⁰³ Srov. ustanovení § 24 odst. 1 VyvlZ.

tedy konkrétní obecní úřad obce s rozšířenou působností,¹⁰⁴ dále Magistrát hlavního města Prahy¹⁰⁵ a magistráty územně členěných statutárních měst.^{106,107}

Vyvlastňovací úřady jsou pověřeny vyvlastňovacím řízením v rámci tzv. přenesené působnosti.¹⁰⁸ Vyvlastnění je tak prováděno jménem státu. Místní příslušnost je určena polohou vyvlastňovaného pozemku nebo stavby, resp. správním obvodem, ve kterém se nemovitost nachází.¹⁰⁹ Pokud by se předmět vyvlastnění nacházel na území dvou nebo více obvodů, rozhodne nejbližše společně nadřízený správní orgán usnesením, který z úřadů vyvlastňovací řízení povede. V případě, že by místně příslušnými úřady byly obecní úřady obcí s rozšířenou působností, rozhodne o tom, jaký úřad řízení povede, krajský úřad. Pokud by však dotčené pozemky nebo stavby byly ve správním obvodu obecního úřadu s rozšířenou působností a správním obvodu Magistrát hlavního města Prahy, bude rozhodovat o tom, kdo řízení povede, Ministerstvo pro místní rozvoj.¹¹⁰

Liniový zákon svou novelizací přinesl další změnu,¹¹¹ a tak se v případech vyvlastnění pro účel výstavby dopravní infrastruktury použije tento zákon a jeho ustanovení § 2e. Podle tohoto paragrafu je totiž k vedení územního řízení a řízení o vyvlastnění příslušný krajský úřad kraje, na jehož území se má stavba uskutečnit. V případě, že se má stavba uskutečnit na území hlavního města Prahy, je příslušný k takovému řízení Magistrát hlavního města Prahy.^{112,113} Pokud se má stavba uskutečnit na území více krajů, má pak stavebník na výběr, u kterého z úřadů dotčených krajů podá žádost.¹¹⁴

Nadřízeným správním orgánem je dle ustanovení § 178 správního řádu ten správní orgán, o němž to stanoví zákon. Pokud není takto určen, je jím správní orgán, který dle tohoto zákona má rozhodovat o odvolání. V případě dopravní infrastruktury je dána příslušnost odvolacího správního orgánu v závislosti na druhu stavby. Mluvíme zde o specifické příslušnosti pro rozhodnutí o odvolání

¹⁰⁴ Stanovené přílohou č. 2 zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, správní obvody obcí s rozšířenou působností jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností

¹⁰⁵ Ustanovení § 81 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶ Pozn.: Upraveno v hlavě VIII zákona č. 128/2000 Sb., obecní zřízení (obecní zřízení).

¹⁰⁷ Ustanovení § 15 odst. 1 VyvlZ.

¹⁰⁸ Ustanovení § 15 odst. 3 VyvlZ.

¹⁰⁹ VLACHOVÁ, Barbora. § 15 [Vyvlastňovací úřad]. In: VLACHOVÁ, Barbora. Zákon o vyvlastnění. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 56, marg. č. 8.

¹¹⁰ Ustanovení § 16 odst. 2 až 4 VyvlZ.

¹¹¹ Pozn.: S účinností od 1. 8. 2019.

¹¹² Ustanovení § 2e odst. 1 liniového zákona.

¹¹³ Pozn.: Zde tedy zůstává obecná úprava beze změny.

¹¹⁴ Ustanovení § 2e odst. 2 liniového zákona.

a vedení řízení o něm, kdy pro stavby dálnic a silnic I. třídy nebo stavby s nimi související a stavby celostátní dráhy nebo stavby s nimi související,¹¹⁵ je odvolacím orgánem Ministerstvo dopravy, v ostatních případech pak rozhoduje Ministerstvo pro místní rozvoj.¹¹⁶

Změna tohoto ustanovení a přesun řízení na krajskou úroveň opět představuje určité usnadnění a urychlení celého procesu vyvlastnění. Tuto změnu lze považovat za účelnou zejména ke skutečnosti, že se jedná o složité řízení, jež klade nároky zejména na pracovníky, kteří mnohdy neměli na obecní úrovni dostatečnou kvalifikaci. Dá se tedy očekávat, že díky tomuto přesunu se bude předcházet nesprávnému posouzení, a tedy i prodlužování vyvlastňovacího řízení. Dle názoru B. Vlachové by tak zákonodárce měl zvážit přesun i dalších řízení o vyvlastnění na krajské úřady.¹¹⁷

3.3 Účastníci řízení o vyvlastnění

Účastníky vyvlastňovacího řízení podle zákona o vyvlastnění jsou vyvlastnitel, vyvlastňovaný, zástavní věřitel, podzástavní věřitel a oprávněný z práva odpovídajícího věcnému břemenu váznoucímu na pozemku nebo stavbě, jichž se vyvlastnění týká.¹¹⁸ Ustanovení § 27 správního řádu se tedy nepoužije, jelikož jde o speciální úpravu. Ustanovením § 17 zákona o vyvlastnění je okruh účastníků vymezen taxativně a není možné jej rozšiřovat. Odstavec 2 a 3 potom upravuje zvláštní situace, kdy mohou být účastníky řízení i další osoby. Dle vyvlastňovacího zákona může jít o oprávněného ze zajišťovacího převodu práva ke stavbě nebo pozemku, jichž se vyvlastnění týká, pokud byl sjednán smlouvou o zajišťovacím převodu podle § 2040 až § 2044 občanského zákona.

Pokud by v průběhu vyvlastňovacího řízení účastník (uvedený v odstavci 1 nebo 2) zemřel nebo pokud je pozemek nebo stavba předmětem neskončeného dědického řízení, dle zvláštního právního předpisu se pak stávají účastníky vyvlastňovacího řízení správce dědictví, dědicové zůstavitele, popř. stát. Liniový zákon v tomto ohledu přichází se speciální úpravou v § 2 odst. 6, který má opět celý průběh urychlit. Pokud tedy zemře osoba, která byla nebo by měla být účastníkem řízení podle stavebního zákona, a vyvlastňovacímu úřadu se nepodaří zjistit osoby,

¹¹⁵ Pozn.: Jde o stavby podle § 1 odst. 2 písm. a) a b) liniového zákona.

¹¹⁶ Ustanovení § 2e odst. 3 liniového zákona.

¹¹⁷ VLACHOVÁ, Barbora. *Aktuální otázky vyvlastnění v režimu zákona o urychlení výstavby*. Bulletin advokacie, 2019, č. 6, s. 21-25.

¹¹⁸ Ustanovení § 17 odst. 1 VyvZ.

kteře by se v dšsledku smrti staly ůčastnřky řřzení, a to do 60 dnů ode dne, kdy zjistil, že zemřely, ustanovř ůřad takovům osobům opatrovnřka. Komentůř k tomuto ustanovenř vyjadřuje urřitou obavu ohlednř poučovacř povinnosti. Vzniků zde totiř problēm, že dšdic nemusř vůbec vřdět, že je potencionůlnřm ůčastnřkem konkrētnřho řřzení ař do doby, neř je mu takovů skutečnost sdřlena. Rozdřlnů je situace pro adresůty veřejnř vyhlůšky, kteřř se na zůkladě urřitě skutečnosti majř sami o vřc zajřmat. Dšdic by vřak teoreticky mohl namřtat absenci poučenř.¹¹⁹

Je třeba zmřnit, že s ůčinností od roku 2014 není ůčastnřkem vyvlastňovacřho řřzení nůjemce pozemku nebo stavby a není jřm ani pachtůř pozemku nebo stavby.¹²⁰ Zůkon přesto pořitů s průvy nůjemce a pachtůře. Podle obecně ůpravy nůjem bytu, nebytověho prostoru, stavby nebo pozemku vyvlastnřnřm nezaniků. Po vyvlastnřnř může vřak pronajřmatel nůjem vypovřdět na zůkladě důvodů uvedených v ř 711 obřanskěho zůkonřku nebo pokud by dalřř ůřivůnř brůnilo ůčelu vyvlastnřnř.¹²¹ Liniovů zůkon tuto problematiku upravuje odliřnř. Pokud uskutečnřnř vůstavby (nejen) dopravnř infrastruktury brůnř nůjem nebo pacht, je v takověm přřpadě tento nůjem nebo pacht oprůvněn vypovřdět přřmo stavebnřk bez ohledu na podmřnky, kteřř si sjednal vlastnřk nemovitosti s nůjemcem nebo pachtůřem. Vůpovřdnř lhůta v tomto přřpadě činř 3 mřsřce. Nůjemce či pachtůř mů nůrok na nůhradu řkody,¹²² ať ůř je to kvůli nůkladům na stěhovůnř, ůslěmu zisku atd. Nůrok na nůhradu pak nůjemce uplatňuje vůči stavebnřkovi, přřp. oprůvněnému investorovi stavby infrastruktury.¹²³ Zajřmavostí nicmēnř je, že v předchozřm ustanovenř, tedy v ř 2f liniověho zůkona, zůkon s nůjemcem nepořitů vůbec. Toto ustanovenř totiř stanovř, že „oprůvněný investor nebo jřm zmocnřnř osoby jsou povinni co nejvřce řetřit prův vlastnřků dotčených nemovitých vřcř“. Zůkon zde zmiňuje jen vlastnřka nemovitě vřci, oprůvněného

¹¹⁹ TRUNEČEK, Jaroslav. Liniově stavby: zůkon ř. 416/2009 Sb., o urychlenř vůstavby dopravnř, vodnř a energetickě infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikacř (liniovů zůkon), a předpisy s nřm souvisejřcř ve zněnnř zůkonů ř. 237/2020 Sb. a ř. 403/2020 Sb.: komentůř podle stavu k 1.6.2021. Praha: Leges, 2021. Komentůtor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 9.

¹²⁰ HANůK, Jakub. Zůkon o vyvlastnřnř: prakticků komentůř. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Prakticků komentůř. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 108.

¹²¹ Ustanovenř ř 7 VyvlZ.

¹²² Ustanovenř ř 5 liniověho zůkona.

¹²³ TRUNEČEK, Jaroslav. Liniově stavby: zůkon ř. 416/2009 Sb., o urychlenř vůstavby dopravnř, vodnř a energetickě infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikacř (liniovů zůkon), a předpisy s nřm souvisejřcř ve zněnnř zůkonů ř. 237/2020 Sb. a ř. 403/2020 Sb.: komentůř podle stavu k 1.6.2021. Praha: Leges, 2021. Komentůtor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 47.

vlastníka a správce nebo provozovatele veřejné dopravní (nebo technické) infrastruktury a zcela tak opomíjí nájemce či pachtýře.¹²⁴

3.4 Postup v řízení

Jak již bylo zmíněno výše, vyvlastňovací řízení je zahájeno dnem, kdy žádost o vyvlastnění došla místně a věcně příslušnému vyvlastňovacímu úřadu.¹²⁵ Po tom, co byla žádost podána, má vyvlastňovací úřad několik procesních povinností, jež musí učinit.

Vyvlastňovací úřad musí nejprve vymežit okruh účastníků, které je povinen písemně uvědomit. Současně s účastníky úřad uvědomí i příslušný katastrální úřad,¹²⁶ který zapíše do katastru nemovitostí poznámku o zahájení vyvlastňovacího řízení. Obsahem oznámení o zahájení vyvlastňovacího řízení je kromě účastníků také určení účelu řízení, označení dotčených pozemků a staveb a uvedení práv třetích osob. Uvědomění se doručuje účastníkům do vlastních rukou, přičemž pro doručování se přiměřeně použije ustanovení § 19 a násl. správního řádu. Pokud by byl vyvlastňovaný neznámý nebo byl neznámého pobytu, vyvlastňovací úřad oznamuje zahájení vyvlastňovacího řízení veřejnou vyhláškou.¹²⁷

Součástí uvědomění o zahájení řízení je povinnost vyvlastňovaného zakazující mu nakládat s majetkem. Toto omezení se týká jak převodu vlastnického práva, zřízení věcného břemene, zástavního práva, tak i pronájmu nemovitosti. Právní jednání učiněné navzdory této povinnosti je neplatné.¹²⁸ Toto omezení se samozřejmě nevztahuje na smlouvy, které by byly uzavřeny mezi vyvlastnitelem a vyvlastňovaným.¹²⁹ Vyvlastnitel může také vyjádřit souhlas s určitou smlouvou, týkající se např. dočasného pronájmu. Souhlas vyvlastnítele může být udělen i dodatečně. V ustanovení § 19 odst. 3 zákona o vyvlastnění je stanoveno, že se při vyvlastnění neuplatní smluvní ani zákonná předkupní práva k pozemku

¹²⁴ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 16.

¹²⁵ Ustanovení § 18 odst. 1 VyvLZ, ve srovnání s § 44 SŘ.

¹²⁶ Ustanovení § 19 odst. 1 VyvLZ.

¹²⁷ VLACHOVÁ, Barbora. § 19 [Postup v řízení]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 68, marg. č. 1-3.

¹²⁸ Pozn.: Někteří již zmínění autoři považují tuto neplatnost za relativní (viz B. Vlachová), někteří za absolutní (viz Hanák a kol.).

¹²⁹ HANDRLICA, Jakub. *Řízení o odnětí nebo omezení vlastnických práv k nemovitostem nově*. Právní rozhledy, 2013, č. 7, s. 229-235.

nebo stavbě. Překupní právo, jak zákonné, tak i smluvní, nezaniká, ale nelze jej při vyvlastnění uplatnit, tedy se na ně při řízení hledí, jako by nebyla.¹³⁰

Za omezení je pak vyvlastnitel povinen poskytnout vyvlastňovanému náhradu v prokázané výši újmy způsobené tímto omezením.¹³¹ V praxi půjde nejčastěji o náhradu, která souvisí se zákazem pronájmu nemovitosti.¹³²

V případě, že se na řízení vztahuje liniový zákon, má příslušný úřad povinnost o takové skutečnosti účastníky poučit.¹³³ Toto ustanovení reaguje zejména na procesní práva účastníků, jež jsou v řízení podle tohoto zákona omezená, především v návaznosti na § 2 odst. 2 liniového zákona, kterému se budu věnovat později. Nesplnění poučovací povinnosti úřadu má za následek mimo jiné nemožnost zkrácení lhůty pro podání správní žaloby. V případě, že je řízení vedeno v působnosti tohoto zákona, je správní orgán povinen uvést odkaz na liniový zákon ve výrokové části správního rozhodnutí. Pokud by toto neuvedl, dopustil by se rovněž orgán porušení ustanovení § 68 správního řádu, které dle názoru Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu může být příčinou nezákonnosti rozhodnutí, pokud by šlo o případ, kdy by takové porušení povinnosti úřadu vedlo k zásahu do práv účastníků řízení.¹³⁴

Postup v souvislosti s urychlením výstavby a podřazení konkrétních řízení pod postup dle tohoto zákona se mohou zdát obsahově nejednoznačné. Podle samotného liniového zákona sem lze podřadit i územní a stavební řízení, která samotnému vyvlastňovacímu řízení předcházejí.¹³⁵ Podle rozhodnutí NSS lze pod toto řízení dosadit i řízení o vyvlastnění nezbytných práv k potřebným pozemkům. I v těchto řízeních se uplatní zkrácená lhůta pro podání žaloby k soudu k přezkoumání nebo nahrazení správního rozhodnutí.¹³⁶

Pro další urychlení celého procesu je významný i § 2 odst. 7 liniového zákona. Pokud je správní rozhodnutí v řízení podle tohoto zákona podmíněno závazným stanoviskem a dotčený orgán, který je příslušný k vydání závazného stanoviska, toto stanovisko nevydává ve lhůtě 60 dní ode dne, kdy byl příslušným

¹³⁰ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 120-121.

¹³¹ Ustanovení § 19 odst. 4 VyvLZ.

¹³² VLACHOVÁ, Barbora. § 19 [Postup v řízení]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 69, marg. č. 9.

¹³³ Ustanovení § 2 odst. 1 liniového zákona.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2015, č. j. 7 As 81/2015-45.

¹³⁵ MATOUŠ, Michal. *Problematika aplikace zákona o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*. Soudní rozhledy, 2016, č. 11-12, s. 351-354.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2015, č. j. 6 As 94/2015-20.

orgánem vyzván, platí, že rozhodnutí není tímto stanoviskem podmíněno a k případnému později vydanému stanovisku se nepřihlíží. Jde tak o obdobu fikce souhlasu orgánu, nicméně se místo souhlasného stanoviska pouze presumuje možnost rozhodnout i bez takového stanoviska. Takovýto postup však nelze použít u posuzování vlivu na životní prostředí EIA a ani u jednotného závazného stanoviska k zásahu do přírody a krajiny, jelikož k této problematice byl zaveden nový institut v zákoně o ochraně přírody a krajiny.¹³⁷

V určitých případech je nemožné v počáteční fázi předvídat všechny okolnosti celé výstavby. Proto liniový zákon přichází s možností doplnění žádosti žadatelem. Ustanovení umožňuje, pokud by záměr výstavby vyžadoval vybudování nové nebo úpravu stávající infrastruktury, aby žadatel k žádosti o vydání rozhodnutí v řízení podle stavebního zákona, kterým se má umístit nebo povolit taková stavba dopravní (nebo energetické) infrastruktury, připojil vyjádření vlastníků veřejné infrastruktury místo smluv s příslušnými vlastníky.¹³⁸ Příslušné smlouvy pak budou uzavřeny až následně v návaznosti na postup přípravy staveb.¹³⁹

3.4.1 Ústní jednání

Správní řízení je dle správního řádu zásadně písemné a neveřejné. Ustanovení § 49 odst. 1 SŘ však stanoví, že ústní jednání je správním orgánem nařízeno, pokud to stanoví zákon a jestliže je to ke splnění účelu řízení a uplatnění práv účastníků nezbytné. Při vyvlastňovacím řízení může být vzhledem k povaze věci zasaženo do základních práv a svobod, resp. do vlastnických práv,¹⁴⁰ a tak má vyvlastňovací úřad povinnost nařídit ústní jednání. Vyvlastňovací řízení je tak na rozdíl od obecného správního řízení ovládáno zásadou ústnosti, přičemž od tohoto požadavku není možné upustit. Vyvlastňovací úřad nařídí jednání a uvědomí účastníky, příp. i další osoby, a to nejméně 30 dnů přede dnem, kdy se má jednání konat.¹⁴¹ Pokud by ústní jednání nebylo nařízeno, případně

¹³⁷ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 9.

¹³⁸ Ustanovení § 2 odst. 8 liniového zákona.

¹³⁹ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 9.

¹⁴⁰ Pozn.: Zejména do práv chráněných čl. 11 Listiny.

¹⁴¹ Ustanovení § 22 odst. 1 VyvZ.

by nebyla dodržena lhůta pro přípravu, jednalo by se tak o závažné porušení povinnosti, které by mělo za následek nezákonnost v postupu úřadu a tato okolnost by byla důvodem pro zrušení rozhodnutí, případně pro soudní přezkum.¹⁴² Ústní jednání je neveřejné, ale vyvlastňovací úřad může z důvodu typických soudních záruk připustit i účast veřejnosti. Veřejné jednání může navrhnout i účastník a úřad této žádosti vyhově, pokud tím nebude způsobena újma dalším účastníkům.¹⁴³

Ve vyvlastňovacím řízení je uplatňována koncentrace řízení, což je další odlišná úprava od úpravy obecné.¹⁴⁴ Koncentrace řízení ve smyslu zákona o vyvlastnění pro řízení znamená, že námitky proti vyvlastnění a důkazy k jejich prokázání mohou účastníci uplatnit nejpozději při ústním jednání a úřad k později uplatněným námitkám a důkazům nepřihlíží.¹⁴⁵ Úřad nemůže v řízení brát v potaz ani námitky, které byly zamítnuty již v územním řízení, stejně tak nemohou být účastníkem uplatněny námitky, které nebyly uplatněny již v územním řízení, ačkoliv tak účastník mohl učinit, protože i územní řízení je ovládáno zásadou koncentrace.¹⁴⁶

3.4.2 Přerušení a zastavení řízení

Vyvlastňovací úřad má povinnost přerušit vyvlastňovací řízení, pokud o stejném pozemku, stavbě nebo věcném břemenu již probíhá jiné vyvlastňovací řízení.¹⁴⁷ Postupuje bez zbytečných průtahů a činí úkony, které jsou nezbytné k řádnému průběhu. Kromě důvodů, které jsou dány správním řádem,¹⁴⁸ je možné řízení přerušit i z důvodů dle zákona o vyvlastnění, které odráží zásadu překážky litispendence.¹⁴⁹

Liniový zákon počítá s přerušением řízení ve fázi územního řízení, které je možné považovat za součást vyvlastňovacího řízení. Žadatel o vydání územního rozhodnutí o umístění stavby dopravní infrastruktury může požádat stavební úřad o přerušení tohoto územního řízení, aby mohl s účastníkem takového řízení uzavřít

¹⁴² HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 130.

¹⁴³ VLACHOVÁ, Barbora. § 22 [Ústní jednání]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 77, marg. č. 3.

¹⁴⁴ Pozn.: Obecná úprava je daná §. 36 odst. 1 SR.

¹⁴⁵ Ustanovení § 22 odst. 2 VyvlZ.

¹⁴⁶ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 131-132.

¹⁴⁷ Ustanovení § 23 odst. 1 VyvlZ.

¹⁴⁸ Srov. ustanovení § 64 SR.

¹⁴⁹ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 164.

dohodu o finanční spoluúčasti na nákladech související stavby.¹⁵⁰ Úpravu související stavby je pak možné projednat ve společném řízení se stavbou hlavní, a je tak umožněno obě stavby vybudovat současně. Toto ustanovení reaguje na případy, ve kterých různí účastníci řízení mohou požadovat, aby bylo určitým způsobem upraveno okolí, a tím bylo zajištěno další využití pozemků a staveb.¹⁵¹

Účelem vyvlastňovacího řízení je zpravidla rozhodnout ve věci samé, což značí zároveň i vyřízení věci. Řízení může být také zastaveno, čímž dojde rovněž k meritornímu vyřízení věci. Na rozdíl od obecné úpravy podle SR¹⁵² zákon o vyvlastnění upravuje další možnosti zastavení řízení. Řízení je dále možné zastavit, pokud v jiném vyvlastňovací řízení bylo již pravomocně rozhodnuto o vyvlastnění stejného pozemku, stavby či věcného břemene.¹⁵³ Kromě zásady *ne bis in idem* je však nutné počítat i se situacemi, kdy kvůli předchozímu řízení není fakticky možné vyvlastnění, jež vyvlastnitel navrhuje, provést.¹⁵⁴ Řízení se zastavuje i v případě dosažení dohody mezi vyvlastnitelem a vyvlastňovaným.¹⁵⁵ Vyvlastňovací úřad vydá v takovém případě rozhodnutí o zastavení vyvlastňovacího řízení, proti kterému se již nelze odvolat.¹⁵⁶

3.5 Rozhodnutí

Účelem každého správního řízení je vydání rozhodnutí,¹⁵⁷ a je tomu tak i u řízení vyvlastňovacího. Jelikož je vyvlastňovací řízení zahajováno na základě žádosti, vyvlastňovací úřad rozhoduje meritorním rozhodnutím o tom, zda žádosti vyhoví, či ji zamítne.¹⁵⁸ Úřad žádost zamítne, pokud nebude prokázáno, že jsou splněny podmínky pro vyvlastnění, a to do 30 dnů ode dne konání ústního jednání. Náležitosti rozhodnutí se řídí ustanoveními správního řádu.¹⁵⁹ Pokud je předmětem daného vyvlastnění nemovitost zapsaná v katastru nemovitostí, úřad takové zamítnutí žádosti oznámí přímo katastrálnímu úřadu, který po nabytí právní

¹⁵⁰ Ustanovení § 2a odst. 1 až 3 liniového zákona.

¹⁵¹ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 10.

¹⁵² Viz ustanovení § 66 SR.

¹⁵³ Ustanovení § 23 odst. 2 písm. a) VyvlZ.

¹⁵⁴ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 135.

¹⁵⁵ Ustanovení § 23 odst. 2 písm. b) VyvlZ.

¹⁵⁶ Ustanovení § 23 odst. 3 VyvlZ.

¹⁵⁷ Pozn.: Na základě ustanovení § 9 SR.

¹⁵⁸ Pozn.: Pro srovnání je nemeritorní rozhodnutí popsáno v předchozí kapitole.

¹⁵⁹ Ustanovení § 67 až § 69 SR.

moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o vyvlastnění provede výmaz dané poznámky v katastru.¹⁶⁰

Vyvlastňovací úřad bere při zjišťování podmínek v potaz zejména existenci veřejného zájmu. Ten musí být zjišťován v průběhu celého vyvlastňovacího řízení a musí být náležitě odůvodněn. Úřad je povinen každý konkrétní případ, a tedy i konkrétní posouzení veřejného zájmu, posuzovat individuálně.¹⁶¹ Pravomoc posoudit veřejný zájem má pouze vyvlastňovací úřad. Nelze totiž uvažovat o tom, aby existenci či neexistenci poprvé posuzoval správní soud, a nelze ani veřejný zájem prohlásit v zákoně.¹⁶²

Pokud jsou dle vyvlastňovacího úřadu podmínky pro vyvlastnění splněny, rozhodne úřad správním aktem o vyvlastnění práv k pozemku nebo ke stavbě spolu s náhradou za vyvlastnění. Úřad o tomto rozhodne do 30 dnů ode dne konání ústního jednání.¹⁶³

Rozhodnutí se rovněž řídí náležitostmi správního řádu, nicméně rozhodnutí o vyvlastnění v sobě nese určitá specifika. Svou povahou se jedná o konstitutivní rozhodnutí, které zakládá, mění či ruší práva účastníků. Takové rozhodnutí je účinné do budoucna, od okamžiku nabytí právní moci, tedy *pro futuro* a *ex nunc*. Rozhodnutí úřadu o tom, která práva třetích osob v důsledku nezanikají, pak bude mít deklaratorní povahu.¹⁶⁴

Jako téměř každé správní rozhodnutí se rozhodnutí o vyvlastnění skládá z výroku, odůvodnění a ponaučení. Toto rozhodnutí se skládá z několika výroků. Podle vyvlastňovacího zákona úřad rozhodne (1) o zrušení nebo omezení práv odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě, jichž se vyvlastnění týká, nebo (2) o omezení vlastnického práva vyvlastňovaného k pozemku nebo ke stavbě zřízením věcného břemene ve prospěch vyvlastnítele, přičemž vymezí jeho obsah, anebo (3) o odnětí vlastnického práva vyvlastňovaného k pozemku nebo ke stavbě a o jeho přechodu na vyvlastnítele.¹⁶⁵

¹⁶⁰ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 170.

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04. Zjišťování veřejného zájmu je pravomocí moci výkonné a nikoliv soudní. Zákon tedy nemůže založit veřejný zájem.

¹⁶² HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 141.

¹⁶³ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 170.

¹⁶⁴ *Ibidem*, s. 170.

¹⁶⁵ Ustanovení § 24 odst. 3 písm. a) VyvlZ.

Dalším výrokem rozhodne vyvlastňovací úřad o tom, která práva spojená s pozemkem, stavbou nebo její částí vyvlastněním nezaniknou. Takto rozhodne jen v případě, pokud to vyžaduje veřejný zájem.¹⁶⁶

V rozhodnutí musí být obsažen také výrok, který určí, v jaké lhůtě je vyvlastnitel povinen zahájit uskutečňování účelu vyvlastnění. Podle zákona o vyvlastnění nesmí být tato lhůta delší než 3 roky. Nicméně v liniiovém zákoně je dána lhůta odlišná, a to 5 let.¹⁶⁷ Vyvlastňovací úřad sice může takovou lhůtu prodloužit podle svého uvážení, avšak pouze jednou a nejdéle o další dva roky.¹⁶⁸ Z dikce zákona vyplývá, že není třeba, aby byl účel dosažen, ale je nutné, aby byla činnost alespoň zahájena. To vyplývá i z rozhodnutí NS, který se vyjádřil tak, že bylo-li užívání pozemků pro účel vyvlastnění v rozhodnutí o vyvlastnění definováno jako „zahájení stavby silnice – obchvat na podkladě stavebního povolení“, postačí pro započetí užívání pozemku k účelu vyvlastnění zahájení stavby na podkladě stavebního povolení, a není tak důležité, jestli k provádění konkrétních stavebních prací došlo na vyvlastněných pozemcích.¹⁶⁹

Nakonec je součástí rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu výrok, resp. výroky o náhradě za vyvlastnění. Vyvlastňovací úřad (1) stanoví výši náhrady, kterou je vyvlastnitel povinen uhradit vyvlastňovanému, a zároveň určí i lhůtu pro zaplacení této částky, která nesmí být delší než 60 dnů od právní moci rozhodnutí, (2) pokud dojde k dohodě podle § 11, určí jaký pozemek nebo stavba přechází do vlastnictví vyvlastňovaného, případně rozhodne o vyrovnání rozdílu v ceně vyvlastněného pozemku nebo stavby a určí lhůtu k poskytnutí plnění, která rovněž nesmí být delší než 60 dnů od právní moci rozhodnutí, (3) určí, jakou částku z náhrady pro vyvlastňovaného je vyvlastnitel povinen poskytnout zástavnímu věřiteli, podzástavnímu věřiteli nebo oprávněnému ze zajišťovacího převodu práva na úhradu splatných zajištěných pohledávek, pokud byla předložena dohoda, v opačném případě je vyvlastniteli uloženo, aby náhradu za vyvlastnění složil do úschovy u příslušného soudu, a konečně (4) uloží vyvlastniteli, aby nahradil vyvlastňovanému jím vynaložené náklady na vyhotovení znaleckého posudku, a opět určí lhůtu, která nesmí být delší než 60 dnů od právní moci rozhodnutí.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Ustanovení § 24 odst. 3 písm. b) VyvlZ.

¹⁶⁷ Viz srovnání § 5 odst. 4 VyvlZ a ustanovení § 3a liniiového zákona.

¹⁶⁸ Ustanovení § 26 odst. 6 VyvlZ.

¹⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1999/2012.

¹⁷⁰ Ustanovení § 24 odst. 4 písm. a) až d) VyvlZ.

3.5.1 Mezitímní rozhodnutí

Liniový zákon přišel s účinností od 31. 8. 2018 s podstatnou změnou a zavedl nový institut mezitímního rozhodnutí. Tento institut byl zaveden zejména za účelem dalšího urychlení celého procesu, a to u vybraných staveb, jež jsou potřebné k uskutečnění stavby dopravní infrastruktury, a které jsou uvedeny v příloze zákona.¹⁷¹ Z výčtu v příloze tohoto zákona je zřejmé, že se jedná o většinu dopravních staveb.

Smyslem mezitímního rozhodnutí je, že pokud dospěje vyvlastňovací úřad ve vyvlastňovacím řízení, které se týká práva k pozemku či ke stavbě potřebného k uskutečnění stavby dopravní (příp. i vodní a energetické) infrastruktury vymezené v územním rozvojovém plánu nebo v zásadách územního rozvoje, k závěru, že podmínky pro vyvlastnění jsou kromě výše náhrady za vyvlastnění splněny, vydá na žádost vyvlastnítele mezitímní rozhodnutí.^{172,173}

Je tak možné mluvit o tom, že řízení je rozděleno do dvou fází. V první fázi úřad rozhodne mezitímním rozhodnutím o podstatě věci, tedy o vyvlastnění (resp. o zrušení, omezení nebo odnětí práv k pozemku nebo ke stavbě), a v druhé fázi bude rozhodnuto o náhradě za vyvlastnění, která bude projednána až po právní moci mezitímního rozhodnutí. Hlavním důvodem vzniku tohoto ustanovení je, že výše náhrady bývá často sporná, a právě tato část bývá často napadána účastníky.¹⁷⁴ Stavebník však díky institutu mezitímního rozhodnutí může zahájit realizaci stavby ihned po nabytí právní moci rozhodnutí a o náhradě se pak rozhoduje, až když stavba probíhá či je dokonce již zcela zhotovena.¹⁷⁵

K urychlení samotné výstavby a řízení přispívá institut mezitímního rozhodnutí také tím, že odvolání proti němu je nepřípustné.¹⁷⁶ O případné žalobě proti mezitímnímu rozhodnutí rozhodne soud ve lhůtě 60 dnů, zároveň toto platí i pro řízení o opravných prostředcích proti rozhodnutí soudu o žalobě.¹⁷⁷ I pro tuto lhůtu k podání žaloby platí, že se zkracuje na polovinu. Lhůta je 1 měsíc od doby,

¹⁷¹ VLACHOVÁ, Barbora. *Aktuální otázky vyvlastnění v režimu zákona o urychlení výstavby*. Bulletin advokacie, 2019, č. 6, s. 21-25.

¹⁷² Pozn.: Rozhodnutí bude obsahovat výroky dle § 24 odst. 3 VyvlZ.

¹⁷³ Ustanovení § 4a odst. 1 liniového zákona.

¹⁷⁴ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 150.

¹⁷⁵ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 39.

¹⁷⁶ Ustanovení § 4a odst. 2 liniového zákona.

¹⁷⁷ Ustanovení § 4a odst. 3 liniového zákona.

co bylo rozhodnutí oznámeno žalobci doručením písemného vyhotovení.¹⁷⁸ Je povinností úřadu, aby byl účastník o této skutečnosti účastník poučen a poučení musí být výslovné.¹⁷⁹ To vyplývá i z rozsudku NSS, který udává, že pokud je třeba vedle zákona o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě aplikovat zákon liniový, musí poučení obsahovat rovněž informaci o zkrácení lhůt pro podání žalob na polovinu.¹⁸⁰

K urychlení procesu rozhodování přispívá i další aspekt řízení, a tím je podání návrhu na přiznání odkladného účinku. Pokud by žalobce chtěl podat návrh na přiznání odkladného účinku žaloby proti mezitímnímu rozhodnutí, tak jej musí podat společně se žalobou, obdobně to platí i pro přiznání odkladného účinku u opravného prostředku.¹⁸¹

Pokud není mezitímní rozhodnutí soudem zrušeno, je vyvlastnitel povinen zaplatit vyvlastňovanému zálohu na náhradu za vyvlastnění, a to ve výši stanovené znaleckým posudkem, který byl připojen k návrhu smlouvy o získání práv k pozemku nebo ke stavbě, do 60 dnů od právní moci mezitímního rozhodnutí, případně rozhodnutí soudu o žalobě proti mezitímnímu rozhodnutí, pokud byla podána, anebo rozhodnutí soudu o opravném prostředku proti rozhodnutí soudu o žalobě, pokud byl podán.¹⁸² Díky zkrácenému procesu jsou práva vyvlastňovaného značně omezena, proto byla vložena povinnost vyvlastnitel zaplatit vyvlastňovanému zálohu na náhradu.¹⁸³ Záloha je následně porovnána s celkovou částkou náhrady, a vyvlastňovaný má nárok na doplatek rozdílu mezi výší zálohy a výší zjištěné náhrady, případně pokud je záloha vyšší než celková částka, musí vyvlastňovaný rozdíl vrátit.¹⁸⁴

K rozšíření aplikace mezitímního rozhodnutí pak došlo ještě vložением dalšího ustanovení, a to § 4c s účinností od 1. 1. 2021. Dle tohoto ustanovení může oprávněný investor společně s žádostí o vydání rozhodnutí podle stavebního zákona, kterým se umístuje nebo povoluje stavba dopravní infrastruktury, požádat stavební úřad příslušný k vedení řízení podle stavebního zákona o vydání

¹⁷⁸ Srov. § 72 odst. 1 SŘS.

¹⁷⁹ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 151.

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 8. 2014, č. j. 8 As 48/2014-27.

¹⁸¹ Ustanovení § 4a odst. 4 liniového zákona.

¹⁸² Ustanovení § 4a odst. 5 liniového zákona.

¹⁸³ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 39.

¹⁸⁴ Ustanovení § 4a odst. 6 a 7 liniového zákona.

mezitímního rozhodnutí podle § 4a.¹⁸⁵ Stavební úřad pak vede společné vyvlastňovací řízení s řízením o žádosti o vydání rozhodnutí podle stavebního zákona, kterým se umísťuje nebo povoluje stavba dopravní infrastruktury. Pokud žádosti vyhoví, rozhodne zároveň i o vydání mezitímního rozhodnutí.¹⁸⁶

Někteří autoři se ohledně tohoto institutu zamýšlí nad konformitou s ústavním pořádkem. T. Grygar si tak například pokládá otázku, zdali je možné rozdělit řízení na dvě části a zda je vůbec možné rozhodnout o vyvlastnění, pokud ještě nebylo rozhodnuto o adekvátní a spravedlivé náhradě, když právě náhrada je jedna ze stěžejních podmínek vyvlastnění podle Listiny.¹⁸⁷ Ústavní konformita mezitímního rozhodnutí je však podle jiných teoretiků zaručena tím, že vyvlastňovaný má dle § 4a odst. 3 liniového zákona zaručen přístup k soudu na základě správní žaloby, případně ještě opravného prostředku proti rozhodnutí o žalobě dle SŘS. Oddělení výroku o odnětí nebo omezení vlastnického práva a výroku o výši náhrady tedy není neústavní, pokud je naplněna zásada legality vyvlastnění a jsou splněny i další podmínky, jež jsou vyžadovány. Těmi jsou veřejný zájem, náhrada, subsidiarita a proporcionalita a také skutečnost, že vyvlastňovanému je umožněno se domáhat přezkumného řízení, které vychází z procesních záruk podle Listiny.¹⁸⁸

3.6 Odvolání

Liniový zákon se k institutu odvolání zmiňuje jen v tom rozsahu, že odvolání proti mezitímnímu rozhodnutí není přípustné.¹⁸⁹ V tomto smyslu je řízení proti mezitímnímu rozhodnutí pouze jednostupňové. Z úpravy zákona o vyvlastnění však vyplývá, že vyvlastňovací řízení je dvoustupňové a účastníci řízení mohou podat proti ostatním rozhodnutím vyvlastňovacího úřadu řádný opravný prostředek, a tím je odvolání dle správního řádu. O tomto je úřad povinen účastníky řízení poučit v rozhodnutí,¹⁹⁰ přičemž toto poučení obsahuje kromě označení orgánu, ke kterému se odvolání podává, také informaci o tom, který správní orgán ve věci rozhoduje, a lhůtu k podání odvolání, která je 15 dnů ode dne

¹⁸⁵ Ustanovení § 4c odst. 1 liniového zákona.

¹⁸⁶ GRYGAR, Tomáš, KATEŘINA FRUMAROVÁ, ONDŘEJ HORÁK a MAREK MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 193.

¹⁸⁷ *Ibidem*, s. 194.

¹⁸⁸ HUSSEINI, Faisal. Výběr rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 2022, č. 6, s. 189-192.

¹⁸⁹ Ustanovení § 4a odst. 2 liniového zákona.

¹⁹⁰ Srov. ustanovení § 68 odst. 5 SŘS.

doručení rozhodnutí. O odvolání a v přezkumném řízení bude rozhodovat v řízeních týkající se dopravní infrastruktury podle § 1 odst. 2 písm. a) a b) Ministerstvo dopravy.¹⁹¹

Odvolání proti výroku o vyvlastnění má odkladný účinek, ten mají rovněž i další výroky rozhodnutí a tento odkladný účinek nelze vyloučit.¹⁹² Úprava odkladného účinku je odůvodněna především případy, ve kterých by došlo ke zrušení výroku o vyvlastnění a je tedy nutné, aby došlo rovněž i ke zrušení výroku o náhradě vyvlastnění. Pokud by však bylo podáno odvolání jen proti výroku o náhradě, tak takové odvolání nemá odkladný účinek na výrok o vyvlastnění.¹⁹³

Jelikož je celé vyvlastňovací řízení ovládáno zásadou koncentrace, účastníci nemohou během odvolacího řízení vznášet nové návrhy či požadavky. Odvolací orgán tak provádí přezkum zákonnosti rozhodnutí I. stupně jen v mezích námitek, jež byly uplatněny účastníky v odvolání, a úřad se může od takto podaných námitek odchýlit jen v případě, pokud by to vyžadoval veřejný zájem. Odvolací úřad tak může rozhodnout jen čtyřmi možnými způsoby:

- 1) potvrdí rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu I. stupně a odvolání zamítne,
- 2) zruší rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu I. stupně a řízení zastaví,
- 3) zruší rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu I. stupně a věc vrátí tomuto úřadu k dalšímu projednání,
- 4) rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu I. stupně sám změní.¹⁹⁴

Zákon o vyvlastnění dále stanovuje, že odvolací orgán nesmí v odvolacím řízení změnit výrok o náhradě v neprospěch vyvlastňovaného ani třetích osob. Pokud však bude stanovena náhrada vyšší, vyvlastnitel rozdíl vyrovná nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí.¹⁹⁵ Tato úprava je projevem zásady zákazu *reformatio in peius*.¹⁹⁶ V tomto smyslu pak vyvstává otázka, nad kterou se zamýšlí i někteří teoretici, a totiž zdali taková úprava neomezuje vyvlastnitele a jeho právo na dvojinstančnost řízení. Vyvlastňovaný či třetí osoba mají právo se odvolat, pokud je náhrada z jejich pohledu příliš nízká, a je jim zaručeno, že jejich pozice zůstane minimálně stejná, pokud se náhrada nezmění, resp. se postavení zlepší,

¹⁹¹ Ustanovení § 2e odst. 3 písm. a) liniového zákona.

¹⁹² Ustanovení § 25 odst. 2 VyvlZ.

¹⁹³ VLACHOVÁ, Barbora. § 25 [Odvolání proti rozhodnutí o vyvlastnění]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 95, marg. č. 3.

¹⁹⁴ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 155-156.

¹⁹⁵ Ustanovení § 25 odst. 4 VyvlZ.

¹⁹⁶ Srov. ustanovení § 90 odst. 3 SŘS.

pokud se náhrada zvýší. Vyvstává zde tak otázka, zdali je tímto zaručena procesní rovnost, která vychází z § 7 odst. 1 správního řádu, a jestli taková úprava není v kolizi se zásadou zákonnosti.¹⁹⁷ Oproti tomu se však dá namítnout, že za situace, kdy by odvolací vyvlastňovací orgán měl za to, že výrok o náhradě za vyvlastnění je věcně nesprávný a nezákonný, je možné jej zrušit a věc vrátit orgánu I. stupně k dalšímu projednání. Tedy by se neměl ani uplatnit princip zákazu *reformatio in peius*.¹⁹⁸

Jakmile rozhodnutí o vyvlastnění nabyde plné moci, zašle vyvlastňovací úřad do katastru nemovitostí informaci k zápisu příslušnému katastrálnímu úřadu spolu s vyrozuměním o tom, která věcná práva k daným nemovitostem zapsaná v katastru zanikla podle § 6 zákona o vyvlastnění.¹⁹⁹

Pro úplnost této části o odvolání je třeba se pozastavit ještě nad splatností stanovené náhrady. Vyvlastnitel je povinen zaplatit náhradu vyvlastňovanému, případně třetím osobám, a to do 60 dnů od právní moci výroků o vyvlastnění,²⁰⁰ ne tedy od právní moci výroků o náhradě vyvlastnění. Výroky o vyvlastnění vydané na základě § 24 odst. 3 zákona o vyvlastnění nabývají právní moc a vykonatelnost samostatně, což znamená, že i když bude podáno odvolání proti výrokům o náhradě za vyvlastnění, tak i přesto je vyvlastnitel povinen zaplatit stanovenou náhradu vyvlastňovanému, ačkoliv ještě řízení není pravomocně ukončeno. Na což navazuje další ustanovení, dle kterého platí, že bude-li pravomocně stanovená náhrada nakonec vyšší, vyvlastnitel dorovná rozdíl nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí o odvolání.^{201,202}

Pokud je však napaden odvoláním i pouze jeden z výroků o vyvlastnění práv k pozemku nebo ke stavbě podle § 24 odst. 3 zákona o vyvlastnění (jak bylo zmíněno výše takové odvolání má odkladný účinek vůči ostatním výrokům), tak výrok o vyvlastnění nenabývá právní moci a vyvlastnitel prozatím není povinen náhradu za vyvlastnění vyvlastňovanému uhradit.²⁰³

¹⁹⁷ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 188.

¹⁹⁸ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 156 a podpůrně rozsudek NSS ze dne 1. 3. 2017 č.j. Afs 169/2016-42.

¹⁹⁹ Ustanovení § 25 odst. 5 VyvlZ.

²⁰⁰ Ustanovení § 25 odst. 3 VyvlZ.

²⁰¹ Ustanovení § 25 odst. 4 VyvlZ.

²⁰² HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 157-158.

²⁰³ *Ibidem*, s. 158.

3.7 Zrušení vyvlastnění

Vyvlastňovací úřad vyvlastnění zruší na žádost vyvlastňovaného, pokud:

- vyvlastnitel nezaplatil vyvlastňovanému náhradu za vyvlastnění do 30 dnů daných rozhodnutím o vyvlastnění, nebo
- vyvlastnitel nezahájil uskutečňování účelu vyvlastnění v určené lhůtě nebo ve lhůtě prodloužené, nebo
- bylo zrušeno nebo pozbylo platnosti územní rozhodnutí určující využití pozemku nebo stavby pro daný účel.²⁰⁴

Zrušením vyvlastnění vyvlastňovaný znovu nabývá práva, která byla dnem právní moci rozhodnutí odňata nebo omezena.²⁰⁵ Pokud již byla vyvlastňovanému poskytnuta náhrada, je povinen ji vrátit do 1 měsíce od právní moci rozhodnutí o zrušení vyvlastnění.²⁰⁶ Vyvlastňovaný je povinen vrátit vyvlastniteli náhradu za obvyklou cenu pozemku nebo stavby v plné výši. Další částky jako náhrada nákladů spojených se změnou místa podnikání, příp. dalších nákladů, se navrací pouze ve výši, která nebyla dosud vyvlastňovaným vynaložena. Platí však, že vyvlastnitel je povinen nahradit vyvlastňovanému škodu, příp. jinou újmu, která vznikla v souvislosti s provedeným vyvlastněním.²⁰⁷

²⁰⁴ Ustanovení § 26 odst. 1 VyvlZ.

²⁰⁵ Ustanovení § 26 odst. 2 VyvlZ.

²⁰⁶ Ustanovení § 26 odst. 3 VyvlZ.

²⁰⁷ VLACHOVÁ, Barbora. § 26 [Důvody pro zrušení rozhodnutí o vyvlastnění]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 99, marg. č. 9.

4 SOUDNÍ OCHRANA PŘI VYVLASTNĚNÍ

Od roku 2003 je v České republice soudní přezkum správních rozhodnutí založen na konceptu teoretického dualismu práva. Správní soudnictví slouží k ochraně veřejných subjektivních práv a ochrana soukromých práv podléhá kontrole v rámci civilního řízení. Zvláštní řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, je upraveno v části páté občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“).²⁰⁸

Pro určení pravomoci, tedy zdali se věc bude rozhodovat v civilním, či ve správním soudnictví, je rozhodující samotná povaha zásahu do vlastnického práva (soukromoprávní či veřejnoprávní), nikoliv povaha institutu vlastnického práva jako takového. Ústavní soud se pak vyjádřil, že *„napadá-li žalobce rozhodnutí o vyvlastnění nebo o nuceném omezení vlastnického práva zřízením věcného břemene, není předmětem soudního řízení sama otázka vlastnického práva (není zde spor o vlastnické právo), nýbrž jeho předmětem je přezkum rozhodnutí o vyvlastnění nebo o nuceném omezení vlastnického práva. Právě tento titul, a nikoliv vlastnické právo samotné, je věcí ve smyslu § 7 OSŘ a jeho povaha je určující pro stanovení civilní nebo správní soudní pravomoci.“*²⁰⁹ Ústavní soud vycházel z rozhodnutí NSS, dle kterého je rozhodnutí správního orgánu o vyvlastnění či o nuceném omezení vlastnického práva zřízením věcného břemene veřejnoprávní záležitostí, a proto bude přezkum spadat do pravomoci správních soudů. Oproti tomu otázka náhrady za vyvlastnění je soukromoprávní záležitostí, a tak rozhoduje soud civilní. Ve vztahu subjektů totiž dochází k rovnému postavení stran sporu mezi vyvlastnitelem a vyvlastňovaným, a stát již v tomto vztahu není reprezentován žádným orgánem.²¹⁰

S účinností zákona o vyvlastnění, tedy od 1. 1. 2007, však bylo od dvoukolejnosti soudní ochrany ustoupeno a celé vyvlastňovací řízení bylo kompletně svěřeno civilním soudům, resp. krajským soudům. Taková úprava byla od svého počátku dost kritizována jak odbornou veřejností, tak i samotnou praxí,

²⁰⁸ WINTEROVÁ, Alena. *Soudní ochrana při vyvlastnění*. Právní Fórum. Praha: Wolters Kluwer. 2009 (ročník 5). s.195-198.

²⁰⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 14/06.

²¹⁰ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003-125.

a tak se s účinností od 1. 2. 2013²¹¹ právní úprava vrátila opět k modelu duálního přezkumu vyvlastňovacího řízení.²¹²

4.1 Soudní přezkum výroků o vyvlastnění práv k pozemku nebo ke stavbě

Výroky vydané vyvlastňovacím úřadem ve smyslu § 24 odst. 3 zákona o vyvlastnění lze přezkoumat žalobou proti rozhodnutí správního orgánu podle soudního řádu správního (dále jen „SŘS“) ve smyslu § 65 a násl.

V řízení je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu rozhodoval úřad I. stupně, pokud nestanoví speciální zákon jinak.²¹³ Liniový zákon stanovuje jiný postup a k řízení o žalobě proti rozhodnutí, kterým se umístuje nebo povoluje stavba dopravní infrastruktury,²¹⁴ je příslušný Krajský soud v Ostravě.²¹⁵

Obecná lhůta pro podání žaloby je dva měsíce od doručení písemného vyhotovení žalobci a tuto lhůtu nelze prominout.²¹⁶ Právě liniový zákon stanovuje odlišnou úpravu a v řízeních podle § 1 se lhůty zkracují na polovinu, lhůta je tedy pouze jeden měsíc. Soud pak o žalobě rozhodne do 90 dnů.²¹⁷ O skutečnosti zkrácení lhůty na polovinu musí být účastník výslovně poučen.

Obecná úprava podle SŘS nepřiznává podání žaloby proti rozhodnutí ze zákona odkladný účinek, pokud speciální zákon nestanoví jinak.²¹⁸ Zákon o vyvlastnění však odkladný účinek této žalobě přiznává.²¹⁹ Odkladný účinek má do doby konečného rozhodnutí ve věci samé zajistit poměry účastníků tak, aby nebyl ohrožen výkon soudního rozhodnutí. Děje se tak ve výjimečných případech, kdy je potřeba po dobu trvání přezkumného soudního řízení výkon nebo jiné následky napadeného správního rozhodnutí pozastavit, aby nedošlo k úpravě

²¹¹ Zákonem č. 405/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 184/2006 SB., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ve znění zákona č. 209/2011 Sb.

²¹² HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 166-167.

²¹³ Ustanovení § 7 odst. 1 SŘS.

²¹⁴ Pozn.: Podle § 1 odst. 2 písm. a) nebo b) liniového zákona.

²¹⁵ Ustanovení § 7 odst. 4 SŘS.

²¹⁶ Ustanovení § 72 SŘS.

²¹⁷ Ustanovení § 2 odst. 2 liniového zákona.

²¹⁸ Ustanovení § 73 odst. 1 SŘS.

²¹⁹ Pozn.: Na základě § 28 odst. 4 VyvLZ má žaloba podaná vyvlastňovaným proti výroku § 24 odst. 3 písm. a) má odkladný účinek.

či ovlivnění právních poměrů osob nezákonnými rozhodnutími veřejné správy.²²⁰ Zákon o vyvlastnění však tento odkladný účinek přiznává pouze v případě, že žalobcem je vyvlastňovaný.²²¹ Pokud je tedy žaloba podaná vyvlastnitelem či jiným účastníkem řízení, tak taková žaloba odkladný účinek nemá.

Odlišná je opět situace v režimu vyvlastnění podle liniového zákona.²²² Je-li totiž podána žaloba proti rozhodnutí o vyvlastnění, přizná soud usnesením na návrh žalobce po vyjádření žalovaného žalobě odkladný účinek, pouze pokud je žalobce závažně ohrožen ve svých právech a přiznání odkladného účinku se nedotkne nepřiměřeným způsobem nabytých práv třetích osob a toto není v rozporu s veřejným zájmem.²²³ Podle komentáře jde o úpravu pro žalobce výhodnější, protože ve vztahu s oprávněným investorem stavby většího rozsahu by jako vlastník pozemku, který je ve srovnání se záměrem „slabší“ stranou, prokazoval nepoměr hrozící újmy obtížně.²²⁴ I tak však musí být splněny náležitosti dle § 73 SŘS, a i přesto nelze při rozhodování podle § 73 odst. 2 a § 107 SŘS vždy učinit jednoznačný závěr, že správní rozhodnutí má za následek újmu pro žalobce či stěžovatele. Postačuje tak předpoklad žalobcem (stěžovatelem) tvrzené nenahraditelné újmy.²²⁵

Zákon o vyvlastnění však blíže nespécifikuje, co se vlastně ve vztahu k rozhodnutí o vyvlastnění „odkládá“. Ustanovení § 73 odst. 3 SŘS stanoví, že přiznáním odkladného účinku se pozastavují do skončení řízení před soudem účinky napadeného rozhodnutí. Je tak možné říci, že se neodkládá samotná právní moc rozhodnutí o vyvlastnění, ale pouze účinky spojené s pravomocným rozhodnutím, kterým je i přechod vlastnického práva. Zároveň by se měl odložit i další účinek rozhodnutí, a tím jsou práva třetích osob. V důsledku odkladného účinku žaloby nemůže vyvlastnitel s předmětem vyvlastnění libovolně nakládat, zejména nemůže začít s uskutečňováním účelu vyvlastnění ve vztahu

²²⁰ FRUMAROVÁ, Kateřina. Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. *Advokátní deník* [online]. 2020 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/15/soudni-ochrana-ve-vecech-vyvlastneni-jeji-specifika-a-problematicke-aspekty/>.

²²¹ Pozn.: Podle ustanovení §17 VyvlZ proti výrokům podle § 24 odst. 3 téhož zákona.

²²² Pozn.: Jde o ustanovení *lex specialis* k § 28 odst. 4 VyvlZ.

²²³ Ustanovení § 4 liniového zákona.

²²⁴ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 37.

²²⁵ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2005, č. j. 8 As 26/2005-76.

k vyvlastněnému pozemku či stavbě.²²⁶ K tomuto se ve stejném smyslu vyjadřuje i Ústavní soud, dle kterého se obecně u rozhodnutí rozlišuje mezi účinností (vykonatelností v širokém smyslu) a vynutitelností (vykonatelností v úzkém smyslu). Zatímco účinnost znamená, že rozhodnutí vyvolává zamýšlené právní účinky, vynutitelností se rozumí možnost dosáhnout splnění povinnosti uložené rozhodnutím, pokud není plněna dobrovolně. Podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu samo o sobě odkladný účinek nemá, lze jej však přiznat, čímž dojde k odkladu účinnosti napadeného rozhodnutí, tj. vykonatelnosti v užším i širším smyslu.²²⁷

Právní úprava neřeší ani to, kdy by měl odkladný účinek nastupovat. Komentář k tomuto uvádí, že účinek má nastat *ex tunc*, nikoliv až *ex nunc*, a to zejména kvůli tomu, že započtení s realizací účinku v době mezi právní mocí rozhodnutí o vyvlastnění a okamžikem podání správní žaloby s odkladným účinkem by mohlo mít nezvratné účinky.²²⁸ V tomto smyslu se vyjádřil NSS k posuzování nástupu účinků institutu odkladného účinku a dle něj je třeba zvažovat všechny aspekty dané věci a zkoumat, jaké důsledky přiznání odkladného účinku má pro jednotlivé subjekty řízení.²²⁹

Zákon se rovněž nezmiňuje ani k tomu, zdali se odkládá povinnost zaplatit náhradu. Nicméně zaplacení je třeba brát jako úkon, jenž je vázán na právní moc rozhodnutí o vyvlastnění. V důsledku odkladného účinku by se tedy měla odložit i povinnost zaplatit náhradu, byť tento úkon není „nevratný“. Lze tedy shrnout, že odkladný účinek by měl postihovat všechny účinky pravomocného rozhodnutí o vyvlastnění.²³⁰

Jak již bylo uvedeno v předchozích částech práce, vyvlastňovací řízení je ovládáno zásadou koncentrace. Tato zásada však ustupuje v řízení před správním soudem, kde mohou účastníci tvrdit další skutečnosti a navrhopvat nové důkazy.

²²⁶ FRUMAROVÁ, Kateřina. Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. *Advokátní deník* [online]. 2020 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/15/soudni-ochrana-ve-vecech-vyvlastneni-jeji-specifika-a-problematicke-aspekty/>.

²²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. II. ÚS 1260/07.

²²⁸ FRUMAROVÁ, Kateřina. Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. *Advokátní deník* [online]. 2020 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/15/soudni-ochrana-ve-vecech-vyvlastneni-jeji-specifika-a-problematicke-aspekty/>.

²²⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 3. 2019, č. j. 8 Afs 4/2018-37.

²³⁰ FRUMAROVÁ, Kateřina. Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. *Advokátní deník* [online]. 2020 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/15/soudni-ochrana-ve-vecech-vyvlastneni-jeji-specifika-a-problematicke-aspekty/>.

Soud není vázán skutkovým stavem tak, jak byl zjištěn v předchozím řízení, a je oprávněn tento stav přezkoumat či doplnit provedením dalších důkazů.²³¹

Předmětem soudního přezkumu jsou zejména skutečnosti, které se týkají splnění podmínek pro vyvlastnění,²³² účel vyvlastnění dle zvláštního zákona a veřejný zájem. Po uskutečnění řízení soud vychází ze skutkového a právního stavu v době rozhodování vyvlastňovacího úřadu, a pokud krajský soud shledá žalobu důvodnou, napadené rozhodnutí o vyvlastnění zruší pro nezákonnost nebo pro vady řízení a věc vrátí k dalšímu řízení žalovanému vyvlastňovacímu úřadu.²³³ Zrušením výroku podle § 24 odst. 3 zákona o vyvlastnění pozbývá platnosti i výrok podle § 24 odst. 4 tohoto zákona, tedy výrok o náhradě za vyvlastnění.

Problematictější je však situace, kdy je žalobcem napaden jen výrok podle § 24 odst. 3 písm. a) zákona o vyvlastnění a soud této žalobě vyhoví a rozhodnutí zruší. Otázkou je, zdali v takovém případě pozbývají platnost i výroky o náhradě a výroky podle písmen b) a c). Je tedy navrhováno, aby rozhodnutí, které je formálně jednotné, nicméně materiálně se skládá z více rozhodnutí, prošlo tzv. *testem oddělitelnosti*. Tím bude zjištěno, zdali jsou na sobě jednotlivá rozhodnutí závislá.²³⁴ Komentář uvádí, že výroky podle písm. b) a c) jsou závislémi na výroku ustanovení § 24 odst. 3 písm. a) zákona o vyvlastnění. To znamená, že musí být nejprve rozhodnuto o vyvlastnění samotném, aby se dalo zabývat tím, která práva vyvlastněním nezaniknou a ve kterých případech je vyvlastnitel povinen započít s uskutečňováním účelu vyvlastnění. Proto pokud dojde k napadení a zrušení výroku o vyvlastnění, musí pozbýt platnosti i tyto dva výroky. V praxi však může dojít k napadení jen výroku podle § 24 odst. 3 písm. b) a c) zákona o vyvlastnění. Pokud soud žalobě vyhoví a některý z napadených výroků zruší, výrok o samotném vyvlastnění zůstane nedotčen. Výklad § 28 odst. 2 zákona o vyvlastnění však váže vznik platnosti výroků o náhradě na zrušení výroku podle § 24 odst. 3 tohoto zákona bez ohledu na to, o který z výroků se jedná. Logickým výkladem lze dospět k názoru, že důsledkem bude zrušení výroku podle § 24 odst. 3 písm. a), protože jsou na něm závislé všechny náhradové výroky. Otázkou nicméně zůstává, jak se projeví tato skutečnost ve výroku podle § 24 odst. 4 písm.

²³¹ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 169.

²³² Viz ustanovení § 3 až § 5 VyvlZ.

²³³ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 170.

²³⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 9. 2006, č. j. 7 Azs 90/2006-51.

c), stejně jako a), pokud je zrušen výrok podle písm. b), jelikož může dojít ke snížení celkové částky náhrady i pro vyvlastňovaného.²³⁵

V případě, že soud shledá žalobu jako nedůvodnou, tak ji zamítne. Obdobně postupuje i NSS v případě podané kasační stížnosti.²³⁶

Správním soudu přísluší přezkoumávat pouze výrok, který je součástí veřejného subjektivního práva, nemůže se věcně zabývat otázkou poskytnuté náhrady. V takovém případě NSS po zrušení rozsudku krajského soudu vrátí věc krajskému soudu pouze v části, která se týká veřejného subjektivního práva, a v části, která se týká soukromého práva, žalobu odmítne.²³⁷

4.2 Soudní přezkum výroků o náhradě za vyvlastnění

Jak již bylo uvedeno výše, soudní ochrana je ve věcech vyvlastnění duální, a právě ochrana proti náhradovým výrokům podle § 24 odst. 4 zákona o vyvlastnění je projednávána civilními soudy v řízení podle části páté OSŘ.²³⁸

V řízení je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu se nemovitost, která je předmětem vyvlastnění, nachází.

Aktivně legitimovaný k podání žaloby je vyvlastňovaný, případně jiná osoba, která tvrdí, že je výrokem vyvlastňovacího úřadu dotčena na svých právech,²³⁹ žalobu nicméně může podat i vyvlastnitel. Žaloba musí být podána ve lhůtě 30 dnů od právní moci rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu a zmeškaní této lhůty nelze prominout.²⁴⁰ Lhůta začíná běžet právní mocí rozhodnutí o odvolání.

I zde se uplatní princip subsidiarity. Žaloba je tudíž nepřípustná, pokud žalobce nevyužil v řízení před správním orgánem všechny řádné opravné prostředky nebo pokud nebyly uplatněné řádné opravné prostředky pro opožděnost správním orgánem projednány.²⁴¹ Nutno dodat, že pokud správní soud odmítl

²³⁵ FRUMAROVÁ, Kateřina. Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. *Advokátní deník* [online]. 2020 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/15/soudni-ochrana-ve-vecech-vyvlastneni-jeji-specifika-a-problematicke-aspekty/>.

²³⁶ Ustanovení § 78 odst. 7 SŘS.

²³⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2006, č. j. 2 As 8/2006-130.

²³⁸ Viz ustanovení § 244 a násl. OSŘ.

²³⁹ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 171.

²⁴⁰ Srov.: Obecná lhůta podle OSŘ je 2 měsíce na základě § 247 odst. 1 OSŘ. Jedná se o vztah speciality a obecného zákona podle závěru ÚS (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1924/11).

²⁴¹ Ustanovení § 247 odst. 2 OSŘ, jež bylo zdůrazněno i v rozsudku KS v Ústí nad Labem ze dne 27. 10. 2007, sp. zn. 15 Ca 2/2007 a usnesení NS ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4754/2010. Podle usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 8. 2011, sp. zn. 1 Co 55/2011 jde o lhůtu procesní, k zachování tedy stačí, aby žaloba byla podána poslední den lhůty, jak je odvozeno z ustanovení 57 odst. 3 OSŘ.

žalobu, protože ta byla podána tomuto soudu namísto soudu civilnímu, a došla-li tato žaloba soudu příslušnému v občanském soudním řízení do jednoho měsíce od právní moci usnesení, platí, že řízení je zahájeno dnem, kdy soudu došla odmítnutá žaloba.^{242,243}

Účastníky řízení je žalobce a účastníci, kteří byli účastníky v řízení před správním orgánem. Odvolací orgán ani správní orgán I. stupně účastníky soudního řízení nejsou. Stejnopis žaloby je však příslušnému orgánu doručen a ten se může k žalobě písemně vyjádřit.^{244,245}

Na rozdíl od žaloby podané proti výrokům v ustanovení § 24 odst. 3 písm. a) vyvlastňovacího zákona, žaloba proti výrokům o náhradě za vyvlastnění nemá ze zákona odkladný účinek, civilní soud však může odklad právní moci nebo vykonatelnosti rozhodnutí správního orgánu na návrh žalobce přiznat.²⁴⁶

Soud v tomto řízení není vázán skutkovým stavem, jak byl zjištěn vyvlastňovacím úřadem, a je oprávněn provádět vlastní dokazování a hodnocení důkazů. V tomto smyslu se vyjádřil i NS, který přiznává právo ustanovit znalce, jenž by vypracoval znalecký posudek o obecné ceně vyvlastňované nemovitosti, pokud má soud pochybnosti o předloženém znaleckém posudku.²⁴⁷

Soud žalobu zamítne, pokud dospěje k názoru, že správní orgán rozhodl správně. Pokud však přijde k závěru, že by o výši náhrady mělo být rozhodnuto jinak, rozhodne ve věci samé rozsudkem a tento rozsudek nahrazuje rozhodnutí správního orgánu v rozsahu, v jakém je rozsudkem dotčeno.²⁴⁸ Právě z důvodu, že se jedná o nalézací řízení, soud může přiznat žalobci náhradu vyšší, než jak byla určena správním orgánem. V tomto ohledu je možné hovořit o moderačním právu soudu. Bude se jednat zejména o případy, kdy má pozemek nebo stavba mimořádnou hodnotu a je třeba zvážit další mimořádné okolnosti případu.²⁴⁹

²⁴² Ustanovení § 82 odst. 3 OSŘ.

²⁴³ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 244.

²⁴⁴ Ustanovení § 250c odst. 2 OSŘ.

²⁴⁵ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 244.

²⁴⁶ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 172, ve srov. s § 248 OSŘ.

²⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3380/2014.

²⁴⁸ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0. s. 245.

²⁴⁹ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty*. Bulletin advokacie, 2020, č. 6, s. 23-32.

Proti tomuto rozhodnutí je možné podat odvolání k místně příslušnému vrchnímu soudu a za daných podmínek i dovolání k Nejvyššímu soudu.²⁵⁰

4.3 Polemika nad lhůtami podle liniového zákona

Liniový zákon se v případě výroku o náhradě za vyvlastnění nevyjadřuje k stanovení zvláštní lhůty, nicméně je s ohledem na ustanovení § 2 odst. 2 liniového zákona otázkou, zdali by tato lhůta neměla být také zkrácena na polovinu. Jak totiž toto ustanovení stanoví, „*lhůty pro podání žalob k soudům k přezkoumání nebo nahrazení správních rozhodnutí vydaných v řízení podle § 1 se zkracují na polovinu*“.

Ustanovení § 1 liniového zákona blíže neurčuje, kterých výroků se má rozhodnutí týkat. Rozhodnutí o vyvlastnění sestává ze dvou výroků, a to ze samotného výroku o vyvlastnění a dále z výroku o náhradě.

Autor V. Sharapaev tak například gramatickým výkladem dospívá k názoru, že ustanovení § 2 odst. 2 a 4 liniového zákona se vztahuje rovněž na soudní výrok o náhradě, tudíž by i tato lhůta pro podání žaloby k civilnímu soudu měla být zkrácena na polovinu, tedy na 15 dní. Na základě teleologického výkladu bychom však dle téhož autora mohli dojít k opačném závěru. Za předpokladu, že úmysl zákona směřuje pouze ke zkrácení lhůt pro podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu podle § 65 a násl. SŘS, lhůta by zůstala zachována. Obecná úprava vyvlastnění zkracuje lhůtu oproti běžným standardním 2 měsícům, proto zákonodárce pravděpodobně nepředpokládal další zkrácení i pro režim liniových staveb. K tomu ještě autor dodává, že lhůta 15 dnů by mohla být v rozporu se zaručeným právem na spravedlivý proces, jelikož je diskutabilní, zdali je taková lhůta dostačující pro náležitou přípravu žaloby. Ani pomocí historického výkladu se však nedá dospět k jednoznačné odpovědi, a tak by aplikace zmíněného ustanovení měla být vykládána spíše restriktivně s ohledem na nežádoucí zásah do práv žalobce.²⁵¹

²⁵⁰ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4. s. 173.

²⁵¹ SHARAPAEV, Vladimír. *Vyvlastnění pro účely výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jakub Handrlica, LL.M., Ph.D. s. 59-62.

4.4 Přezkum mezitímního rozhodnutí

O mezitímním rozhodnutí bylo pojednáno v kapitole 4.6.1, avšak vzhledem ke specifickým tohoto institutu považuje autor práce za důležité ještě zmínit odlišné řešení otázky přezkumu, jímž se liší od běžného rozhodnutí o vyvlastnění.

Stavby vymezené v ustanovení § 4a odst. 1 liniového zákona jsou dle zákonodárce natolik významné, že bylo třeba odstranit jakékoliv překážky, které by bránily realizaci výstavby, a to i za podmínek zásahu do práv účastníků.²⁵² Jeden ze zásahů do základních práv, nad kterým lze polemizovat, je nepřípustnost opravného prostředku, resp. odvolání.²⁵³ Zákonodárce přenáší kontrolu a následnou nápravu na správní soudy, které musí o žalobě rozhodnout ve lhůtě 60 dnů. Ani v úpravě institutu mezitímního rozhodnutí se zákon blíže nezabývá otázkou lhůty, resp. zůstává nezodpovězeno, zdali se v případě podání správní žaloby lhůta zkracuje na polovinu, tak jak udává § 2 odst. 2 liniového zákona.

Odkladný účinek je možné přiznat na návrh žalobce, je ale nutné jej podat společně se žalobou. To platí i pro opravné prostředky proti rozhodnutí soudu o žalobě.²⁵⁴

Pokud byla podána žaloba proti mezitímnímu rozhodnutí, vyvlastňovací úřad nevydá rozhodnutí o náhradě za vyvlastnění do doby, dokud nebude pravomocně rozhodnuto o podané žalobě, případně o opravném prostředku.²⁵⁵

V ustanovení § 4a odst. 5 liniového zákona je dána povinnost uhradit vyvlastňovanému zálohu na náhradu za vyvlastnění, která byla stanovena znaleckým posudkem připojeným k návrhu smlouvy o získání práv k pozemku nebo stavbě. Vyvlastnitel je povinen zaplatit tuto zálohu do 60 dnů, a to od právní moci mezitímního rozhodnutí.

²⁵² TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 39.

²⁵³ Ustanovení § 4a odst. 2 liniového zákona.

²⁵⁴ Ustanovení § 4a odst. 4 liniového zákona.

²⁵⁵ VLACHOVÁ, Barbora. *Aktuální otázky vyvlastnění v režimu zákona o urychlení výstavby*. Bulletin advokacie, 2019, č. 6, s. 21-25.

5 ÚVAHY DE LEGE FERENDA VE VZTAHU K PŘÍPADU STAVBY DÁLNICE D3 A K ZAHRANIČNÍ ÚPRAVĚ

Snad každému je lokálně blízký nějaký případ týkající se stavby dálnice či silnice, o níž se vedou spory, kvůli kterým již roky a v některých případech i desítky let nedošlo k realizaci daného stavebního díla.

V této části se autor zaměří spíše na shrnutí aktuálního stavu než na hlubší analýzu současné právní úpravy, kterou se již zabývaly předchozí kapitoly.

5.1 Stavba dálnice D3

Spor, který provází výstavbu dálnice D3 spojující severní hranici Jihočeského kraje s Českými Budějovicemi, má zárodek již v 90. letech předchozího století.

V roce 1998 rozhodl Městský úřad v Táboře o umístění stavby pneuservisů a čerpací stanice LPG a následně i o umístění stavby motocentra. Na toto rozhodnutí navazovala stavební povolení s upřesněním napojení na stávající obslužnou komunikaci I/3 a kolaudační rozhodnutí z roku 2000. Mezníkem se stal rok 2012, kdy došlo k povolení stavebních projektů na dálnici D3 Ministerstvem dopravy. Rozhodnutí ministra dopravy však bylo zrušeno Městským soudem v Praze, z jehož rozsudku plyne, že ačkoli původní souhlas s napojením na komunikaci byl udělen vlastníkům stavby čerpací stanice až do doby zahájení stavby dálnice D3, toto omezení se nevztahuje na nemovitosti žalobců povolené a zkolaudované jako stavby trvalé, ke kterým právo sjezdu z komunikace I/3 vyplývá právě ze stavebního povolení a kolaudačního rozhodnutí. Toto právo pak omezuje vlastníka přilehlých pozemků pod komunikací I/3.²⁵⁶ Stavební povolení ke stavbě dálnice D3 bylo ministrem dopravy zrušeno a věc byla vrácena Ministerstvu dopravy k dalšímu projednání. Až o pět let později požádal vyvlastnitel o opakované stavební řízení a byl vyzván Ministerstvem dopravy k podání žádosti o zahájení vyvlastňovacího řízení. V roce 2019 se tedy vyvlastnitel domáhal zahájení vyvlastňovacího řízení a vydání mezitímního rozhodnutí. Žádost vyvlastnitelů však byla zamítnuta s odůvodněním, že nebyly splněny podmínky pro vyvlastnění. Odvoláním vyvlastnitelů však Ministerstvo dopravy rozhodlo o zrušení rozhodnutí ze dne 30. 3. 2020 a věc byla vrácena

²⁵⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2013, č. j. 5 A 72/2013-137.

k novému projednání Krajskému úřadu v Českých Budějovicích. Ten následně 30. 12. 2020 rozhodl o odnětí vlastnického práva žalobců k vyvlastňovaným nemovitostem, určil vyvlastniteli lhůtu k zahájení účelu vyvlastnění a uložil povinnost zaplatit zálohu na náhradu za vyvlastnění a za zánik věcného břemene.

Proti rozhodnutí Krajského úřadu v Českých Budějovicích byla ze strany vyvlastňovaných podána 16. 2. 2021 žaloba ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích. Soud uznal některé z výroků krajského úřadu za nicotné, a vrátil tak v té části žalobu k dalšímu řízení, ve zbytku ji ale zamítl.²⁵⁷ Vyvlastňování tak podali kasační stížnost k NSS, jehož rozhodnutí dává věci novou naději, že stavba bude dostavěna. Kasační soud totiž stížnost zamítl.

5.1.1 Argumentace NSS: Nezbytnost vyvlastnění

Nemovité věci žalobců, u kterých má dojít k vyvlastnění za účelem dostavby dálnice D3, jsou v její těsné blízkosti a jediný přístup k nemovitosti je přes připojení na rychlostní silnici I/3, přičemž právě tato komunikace se má proměnit v dálnici D3. Právo užívat tuto přilehlou komunikaci je dáno chybným rozhodnutím správních orgánů, jímž byla stavba povolena jako dočasná. Součástí dočasné stavby je i čerpací stanice, která může být odstraněna, nicméně motocentrum bylo zkolaudováno stavebním úřadem jako stavba trvalá.²⁵⁸ Tato trvalost přístupu k nemovitostem žalobců je důvodem, proč dotčený úsek dálnice nemůže být dokončen.

NSS ve shodě s krajským soudem konstatoval, že právo veřejného užívání sjezdu, které bylo žalobcům přiznáno chybným rozhodnutím, nelze vyvlastnit. Vyvlastnění veřejného užívání by bylo v rozporu s ustanovením § 2 písm. a) zákona o vyvlastnění, protože oprávnění nelze považovat za vlastnické právo ani věcné břemeno. Za jediné možné řešení, jímž by bylo možné právo veřejného užívání prolomit, je zrušení práva ze strany vlastníků nemovitých věcí a až následně by bylo realizovatelné vyvlastnění.

NSS z jiného rozsudku dovozuje, že je možné vyvlastnit i takové nemovité věci, které přímo brání vlastní realizaci stavby.²⁵⁹ Liniový zákon nutně nevylučuje, že by se dalo uvažovat nad nezbytností právní, nikoliv jen faktické. Nezbytnost

²⁵⁷ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2022, č. j. 61 A 7/2021-228.

²⁵⁸ Soud potvrdil vyvlastnění pozemků u D3. Dokončení dálnice u Tábora nic nebrání. *Denik.cz*[online]. 2022 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/regiony/soud-potvrdil-vyvlastneni-pozemku-u-d3-dokonceni-dalnice-u-tabora-nic-nebrani-20.html>.

²⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2017, č. j. 2 As 22/2017-57.

se týká účelu, kterého má být dosaženo, a ten nemusí spočívat v pouhém hmotném výsledku, resp. ve výstavbě předmětné stavby. Dosažení účelu se vztahuje také ke splnění technických norem, zákonných požadavků, požadavků na provozuschopnost stavby, a to nejen při výstavbě, ale i při jejím následném provozu. V projednávané věci brání veřejné subjektivní právo žalobců na sjezd k jejich nemovitostem, a to především z důvodu technických požadavků kladených na dálnici v tomto úseku.²⁶⁰

Právě i technické požadavky navazují na námitky žalobců týkající se alternativních řešení. Ti je však přednesli pouze obecně, a tak se krajský úřad ani krajský soud těmito alternativami nemohl zabývat jinak než pouze obecně a nemůže se jimi zabývat ani NSS. NSS pouze potvrzuje, že v daném úseku nelze zřídit odbočovací pruh ani omezit rychlost z důvodu nedostatečné vzdálenosti od mimoúrovňové křižovatky, jak uvedl krajský úřad ve svém rozhodnutí.

Nakonec žalobci také namítali, že Ředitelství silnic a dálnic (dále pak „ŘSD“), resp. vyvlastnitel nevyvinul dostatečné úsilí k uzavření dohody a jednání dle žalobců bylo pouze formální. K tomuto se již autor práce vyjadřoval v předešlých kapitolách práce. NSS rovněž k tomuto odkazuje na již uvedený judikát.^{261,262}

5.1.2 Argumentace NSS: Nepřípustná retroaktivita použitých právních předpisů

Žalobci k tomuto bodu namítali, že je nutné na projednávanou věc použít předpisy, které byly platné a účinné v době před zahájením stavebního řízení o dostavbě daného úseku dálnice D3. Řízení o vyvlastnění je však samostatné a není závislé na řízení o povolení stavby. Pro úplnost věci tak NSS dodává, že žádost o vyvlastnění podalo ŘSD 19. 11. 2019, tedy až po novele liniového zákona č. 169/2018 Sb., na který žalobci odkazovali s tvrzením, že řízení zahájené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí a práva a povinnosti se posoudí podle zákona č. 416/2009 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti zákona. Dle NSS tak krajský úřad správně použil institutu mezitímního rozhodnutí podle § 4a liniového zákona, který byl zaveden až novelou zákona.

²⁶⁰ Rozsudek NSS soudu ze dne 21. 7. 2022, č. j. 10 As 166/2022-93.

²⁶¹ Rozsudek NSS ze dne 23. 10. 2014, č. j. 7 As 174/2014-44.

²⁶² Rozsudek NSS ze dne 21. 7. 2022, č. j. 10 As 166/2022-93. Body 55-71.

5.1.3 Argumentace NSS: Protiústavnost

Na institut mezitímního rozhodnutí navazuje i další žalobní bod. Jednání krajského soudu bylo 25. 2. 2021 přerušeno kvůli již zmíněnému řízení před Ústavním soudem,²⁶³ v němž byl zamítnut návrh o zrušení ustanovení § 4a liniového zákona. Žalobci se v tomto odvolávali na možnost oddělení výroku o vyvlastnění a výroku o náhradě za vyvlastnění. Podle žalobců je možné výroky oddělit pouze v tom případě, kdy je poskytnuta obhajitelná protihodnota. K tomu NSS dodává, že krajský úřad nemá vůbec pravomoc rozhodnout o záloze na náhradu vyvlastnění v mezitímním rozhodnutí, což je také důvod, proč krajský soud rozhodl o nicotnosti výroku rozhodnutí krajského úřadu zabývající se zálohou na náhradu za vyvlastnění. Samotný zákon při rozhodování o splnění podmínek pro vyvlastnění toto výslovně vylučuje z mezitímního rozhodnutí a stejně je tomu u ustanovení § 24 odst. 3 zákona o vyvlastnění, na nějž liniový zákon odkazuje. Z řízení o přezkumu mezitímního rozhodnutí podle § 4a liniového zákona je tak vyloučena možná úvaha soudu o přiměřené náhradě a zdali ta byla zaplácena v přiměřené lhůtě.²⁶⁴

5.1.4 Účastenství žalobkyně během kontraktačního procesu

Celý spor má čtyři žalobce, již jsou zastupováni společným právním zástupcem.²⁶⁵ Dle krajského soudu ŘSD jednalo pouze se žalobcem b), a nikoliv s žalobkyní d), která je vlastníkem čerpací stanice LPG nacházející se rovněž na dotčeném pozemku. Vůči této žalobkyni tak nebyla splněna povinnost daná ustanovením § 3 odst. 1 věty druhé zákona o vyvlastnění ve spojení s § 5 odst. 1 věty první stejného zákona a ustanovení § 3 odst. 6 liniového zákona, tudíž krajský soud zrušil výrok vztahující se k žalobkyni d).

NSS v tomto ohledu zmiňuje ustanovení § 3055 občanského zákoníku, dle kterého se stavba čerpací stanice LPG nestala součástí pozemku, jak namítalo ŘSD, a stanice je tak samostatnou věcí, již nelze považovat za věcné břemeno, právo třetích osob, faktickou vadu či jiné omezení, na něž byl žalobce b) dotazován v rámci negociačního procesu. NSS tak ještě dodává, že ačkoliv jednání žalobce nebylo zcela korektní, je podmínkou pro vyvlastnění, aby bylo jednáno přímo s osobou, ke které se váže vlastnické právo, a nelze brát v úvahu jakékoliv

²⁶³ Nález ÚS ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. Pl. ÚS 39/18.

²⁶⁴ Rozsudek NSS ze dne 21. 7. 2022, č. j. 10 As 166/2022-93. Body 88-98.

²⁶⁵ Pozn.: Žalobci: a) P.B., b) P.B., c) TAARTRADE, spol. s.r.o., d) L.B.

zprostředkované jednání, byť se jednalo o manžela druhého žalobce. NSS toto dovozuje ze skutečnosti, kdy je zasahováno do základních práv a povinností, a na vyvlastnění tak musí být v tomto ohledu kladeny vysoké požadavky. NSS se tak blíže už námitkami z tohoto hlediska nezabýval, jelikož dle závěru krajského soudu se čerpací stanice vůbec nestala předmětem vyvlastňovacího řízení, a tudíž nemohly být ani splněny podmínky pro vyvlastnění vůči žalobkyni d).²⁶⁶

5.2 Zahraniční úprava vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury

Původní poslanecký návrh liniového zákona obsahoval předběžnou držbu, přičemž tento pojem je znám i v zahraničí. Od tohoto institutu však bylo na návrh výboru odstoupeno a místo toho bylo užito mezitímního rozhodnutí, které bylo dle některých poslanců považováno za ústavně konformnější než předběžná držba.²⁶⁷

5.2.1 Německá úprava

Cílem této práce není podrobně popsat německý systém vyvlastnění, a proto jen pro úplné pochopení celé problematiky v této části autor práce nastíní základní rozdíl mezi českou a německou úpravou vyvlastnění v rámci urychlení výstavby dopravní infrastruktury.

Základním předpisem tohoto zvláštního správního řízení je Spolkový zákon o pozemních komunikacích pro dálkovou dopravu (dále jen „FStrG“)²⁶⁸ a především jeho ustanovení § 18f. To stanoví povinnost převést držbu na návrh odpovědného subjektu pro výstavbu silnic nebo dálnic, pokud je nutné neprodleně zahájit stavební práce a vlastník nebo nájemce se odmítá držby pozemku vzdát na základě dohody s výhradou, že si ponechává veškeré nároky na náhradu. Je pouze vyžadováno územní rozhodnutí, jež musí být vykonatelné.²⁶⁹ Proti předběžnému uvedení v držbu lze podat opravný prostředek, jenž nemá odkladný

²⁶⁶ Rozsudek NSS ze dne 21. 7. 2022, č. j. 10 As 166/2022-93. Body 102-108.

²⁶⁷ Výbor doporučil jiné řešení místo předběžné držby pozemků. In: *Právní prostor* [online]. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/aktuality/vybor-doporucil-jine-reseni-misto-predbezne-drzby-uzemku>

²⁶⁸ *Bundesfernstraßengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. Juni 2007 (BGBl. I S. 1206), das zuletzt durch Artikel 14 des Gesetzes vom 2. März 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 56) geändert worden ist.* Zákon č. BGBl s. 1206 ve znění ze dne 28. 6. 2007 naposledy změněném článkem 14 ze dne 2. 3. 2023 (BGBl I s. 56)

²⁶⁹ Ustanovení § 18f odst. 1 FStrG.

účinek.²⁷⁰ Z toho lze vyvodit, že ačkoliv by se mohlo jednat o rozšíření soudních záruk, pravdou je, že předběžná držba spíše celé řízení prodlouží, a proto se v tomto ohledu jeví institut mezitímního rozhodnutí jako příznivější z hlediska urychlení procesu. Jak již bylo řečeno v předchozích částech, vyloučení opravného prostředku nevede k protiústavnosti, a tak se opravný prostředek v německé úpravě zdá být nadbytečným.

Mezitímní rozhodnutí může být také více příznivé při náhradách. Tímto rozhodnutím se rozhodne o vyvlastnění v případě, kdy jsou splněny podmínky pro vyvlastnění a probíhá zjišťování částky náhrady, která má být za vyvlastnění dané nemovitosti poskytnuta.²⁷¹ Vyvlastňovaný obdrží zálohu na náhradu, která však může být ještě navýšena, zatímco u předběžné držby je vlastníkově nemovitosti poskytnuta náhrada za nemožnost nakládat s pozemkem do momentu rozhodnutí o vyvlastnění.²⁷² Předběžnou držbu lze tak do jisté míry chápat jako institut provizorní, protože rozhodnutí o uvedení v držbu v sobě pojímá pouze posesorní právo, na rozdíl od mezitímního rozhodnutí, které je chápáno jako rozhodnutí ve věci samé. Specifické však v tomto případě je, že mezitímní rozhodnutí neobsahuje výrok o náhradě a dalo by se tak namítat, že dochází k porušení článku 11 odst. 4 Listiny, jelikož chybí jedna z ústavních podmínek vyvlastnění.²⁷³

Lze tak konstatovat, že mezitímní rozhodnutí má určité podobnosti s institutem předběžné držby v Německu, a to hlavně z toho důvodu, že český zákonodárce z německého modelu vycházel. Jisté rozdíly však mezi těmito úpravami lze najít a ty byly popsány výše. Nejvíce palčivým problémem, který lze na institutu předběžné držby spatřovat, a díky kterému nejspíše ani nebyl přijat do českého zákona, je situace, kdy nakonec k vyvlastnění nedojde, ačkoliv již bylo započato se stavebními pracemi. Uvedení do původního stavu může být mnohdy znemožněno, a tak je takováto situace nepříznivá nejen pro vlastníka dané nemovitosti, ale i pro stavebníka, jehož investice je nevratná.²⁷⁴

²⁷⁰ Ustanovení § 18f odst. 6 písm. a) FStrG.

²⁷¹ Milerová Jaroslava, *Některé aspekty vyvlastnění ve vztahu k liniovému zákonu*, Stavební právo. Bulletin.2020 [cit. 4.3.2023].

²⁷² SHARAPAEV, Vladimír. *Vyvlastnění pro účely výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jakub Handrlica, LL.M., Ph.D. s. 42.

²⁷³ *Ibidem*, 41-42.

²⁷⁴ *Ibidem*, s. 42.

5.2.2 Slovenská úprava

Jako úprava česká je i ta slovenská v oblasti vyvlastnění roztržštěna do několika zákonů. Kromě obecné úpravy zákona o vyvlastňování pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastnického práva k nim²⁷⁵ je speciálním předpisem zákon o jednorázových mimoriadnych opatreniach v príprave niektorých stavieb dialnic a ciest pre motorvé vozidlá (dále jen „zákon o mimořádných opatřeních“),²⁷⁶ který je doplněn dalšími speciálními předpisy.

Ve smyslu § 8 zákona o jednorázových mimořádných opatřeních lze předběžnou držbu charakterizovat jako držbu, jejíž budoucí vyvlastnitel může na pozemku nebo stavbě začít vykonávat práce, které odpovídají stavebnímu povolení na stavbu dálnice a po uskutečnění kterých je možné nemovitost navrátit zpět do původního stavu. Návrh na přiznání předběžné držby se podává spolu se žádostí o vyvlastnění. Ke konceptu předběžné držby pak ÚS Slovenské republiky dodává, že 1) stavební povolení na výstavbu na cizím pozemku může být vydané i před samotným vyvlastněním, ale nesmí dojít k zahájení stavebních prací před tím, než stavebník získá vlastnické nebo jiné relevantní právo k pozemku a 2) před získáním vlastnického nebo jiného práva k nemovitosti může stavebník vykonávat jen předběžné práce v souladu se stavebním povolením na stavbu dálnice, které v případě nevyhnutelnosti umožňují uvedení do původního stavu.²⁷⁷

Ačkoliv slovenská úprava vychází rovněž z německého modelu, lze v ní také spatřit určité rozdíly. U slovenské úpravy je například nutné prokázat neprodlené zahájení stavebních prací.²⁷⁸

O předběžné držbě bude rozhodnuto vyvlastňovacím orgánem do 7 pracovních dní po ústním jednání,²⁷⁹ přičemž v tomto rozhodnutí bude vymezen rozsah prací.²⁸⁰ Jako tomu bylo i v německé úpravě, i zde je možné se proti tomuto rozhodnutí odvolat a toto odvolání rovněž nemá odkladný účinek.²⁸¹

²⁷⁵ Zákon č. 282/2015 Z.z., o vyvlastňování pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastnického práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

²⁷⁶ Zákon č. 669/2007 Z.z., o jednorázových mimoriadnych opatreniach v príprave niektorých stavieb dialnic a ciest pre motorvé vozidlá a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.

²⁷⁷ Nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 19/09.

²⁷⁸ Ivančík Ján, *Predbežná držba ako inštitút verejného práva*, Acta Iuridica Olomucensia.2022 [cit. 04.03.2023].

²⁷⁹ Ustanovení § 8 odst. 3 zákona o mimořádných opatřeních.

²⁸⁰ Ustanovení § 8 odst. 4 zákona o mimořádných opatřeních.

²⁸¹ Ustanovení § 8 odst. 5 zákona o mimořádných opatřeních.

Pokud stavebník nezačne s uskutečňováním účelu, jenž je v souladu s rozhodnutím o předběžné držbě, vyvlastňovací orgán rozhodne na návrh vyvlastňovaného o zrušení předběžné držby. Po zrušení je pak vyvlastnitel povinen navrátit nemovitost do původního stavu a odevzdat ji vyvlastňovanému.²⁸²

V posledním odstavci § 8 je pak dáno právo na finanční náhradu pro vyvlastňovaného. Jemu je poskytnuta finanční náhrada ve výši všeobecné hodnoty nájmu vycházející ze znaleckého posudku.²⁸³

Podle některých teoretiků lze ve vývoji slovenských legislativních změn očekávat, že se bude využití předběžné držby rozšiřovat, a lze rovněž předpokládat, že dojde k obsahovým změnám. Za problematické někteří považují i pojmosloví. Vzniká totiž otázka, jestli držbu, která značí faktický stav, lze vůbec označit za „předběžnou“. Předběžná držba byla již několikrát podrobena ústavní revizi, a ačkoliv ÚS SR konstatoval, že jde o hraniční, ale ještě akceptovatelný institut, lze předvídat, že s určitými komplikacemi se ÚS SR bude muset ještě vypořádat.²⁸⁴

5.3 Dílčí závěr

Ačkoliv se díky rozhodnutí NSS předpokládalo, že v první polovině roku 2023 bude úsek dálnice D3 u Tábora konečně dokončen, stavební práce doposud nezačaly a v tábořských kruzích se mluví o tom, že celé řešení může ještě nějakou dobu trvat. Je tak otázkou, zda úprava liniového zákona skutečně dopomohla k urychlení vyvlastňovacího procesu, a tím i k urychlení výstavby dopravní infrastruktury.

Mezi problematické aspekty nové úpravy lze jednoznačně zařadit i mezitímní rozhodnutí, jež bylo rovněž napadáno v analyzovaném případě. O jeho případné neústavnosti již bylo psáno v kapitole 4.6. Je pravdou, že tento institut začíná být součástí vyvlastňovacího řízení a již samotný NSS se k určitým problematickým částem sám vyjádří. Přesto lze předpokládat, že ještě spousta otázek spojených s mezitímním rozhodnutím vyvstane, a bude tak úkolem soudu se s nimi vypořádat. Pro příklad uvádím nedostatek, jenž zmiňuje autorka A. Valentová zabývající se praktickými nedostatky liniového zákona, který se týká výplaty zálohy, jež je považována jen za dočasný kompenzační prostředek. Tato výplata totiž není spojována s právní mocí mezitímního rozhodnutí, nýbrž

²⁸² Ustanovení § 8 odst. 7 zákona o mimořádných opatřeních.

²⁸³ Ustanovení § 8 odst. 8 zákona o mimořádných opatřeních.

²⁸⁴ Ivančík Ján, *Předběžná držba ako inštitút verejného práva*, Acta Iuridica Olomucensia.2022 [cit. 07.03.2023].

s rozhodnutím o případné žalobě proti mezitímnímu rozhodnutí. Rozhodnutí o této žalobě však v některých případech může být vydáno až za měsíce a někdy dokonce i za dlouhé roky. Autorka tudíž poznamenává, že v případech, kdy proces může trvat delší dobu, by toto mohlo znamenat odebrání přístupu k soudu a práva na soudní ochranu danou Listinou pro vyvlastňované.²⁸⁵

Do jisté míry navazují na předchozí sporný aspekt i otázky týkající se náhrady za vyvlastnění. Specifikem liniového zákona je, že udává koeficienty, díky kterým by mohla dohoda předcházet samotnému vyvlastnění. Autorka výše zmiňované práce se pozastavuje nad účelností této úpravy. Někdy totiž vyvlastňovaný s dohodou o získání potřebných práv nesouhlasí, protože předpokládá, že vyvlastnění nebude dosaženo nebo bude rozhodnuto vyvlastňovacím úřadem o vyšší náhradě, následným řízením však může dojít k tomu, že v konečném důsledku je vyvlastnitel rozhodnutím povinen zaplatit částku nižší, než kterou původně nabízel v rámci negociačního procesu.²⁸⁶ Autor této práce k tomuto dodává, že ačkoliv motivace potenciálních vyvlastňovaných může být vyšší, ve výsledku se jednání o případné ceně může pohybovat mimo dané mantinely. Na analyzovaném případě totiž byla motivace vyvlastňovaných mizivá a nároky vysoké. Ačkoliv u obdobné stavby čerpací stanice nacházející se na protilehlé straně silnice došlo k dohodě o převodu práv nemovitosti za 20 mil. Kč, vlastníci motocentra a LPG stanice tuto nabídku odmítli a požadovali náhradu za ušlý zisk za 30 let v celkové výši 85 mil. Kč.²⁸⁷

Právě forma jednání v předvyvlastňovací fázi se zdá býti dalším problematickým faktorem. Ačkoliv je samotná zákonná úprava v tomto ohledu dosti strohá, NSS se již v minulosti vyjádřil k tomu, jak by mělo toto jednání vypadat. Přesto se ale žalobci (vyvlastňovaní) snaží formu jednání protistrany označit za nedostačující. O tomto bylo pojednáno v kapitole 4.1.2.

Další problematikou, o které bylo více zmíněno v předchozí kapitole, je definování lhůt pro podání žalob k soudům. V současné podobě se z ustanovení § 2 odst. 2 ve spojení s § 1 liniového zákona ani výkladem ani z důvodové zprávy nedaří zjistit zákonodárcův záměr, zdali se zkrácenými lhůtami má řídit i případné

²⁸⁵ VALENTOVÁ Alžbeta, *Rozhodnutí o vyvlastnění*. Rigorózní práce. Vedoucí práce doc. JUDr. Kateřina Frumarová, PhD. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Olomouc, 2022. s.123-124.

²⁸⁶ *Ibidem*, s. 121-122.

²⁸⁷ Odborná konzultace s Mgr. Pavlem Eybertem, konaná dne 28. 2. 2023, člen Senátu (mandát 1996-2016), bývalý místopředseda Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí (mandát 2010-2016), bývalý člen Dopravního výboru Jihočeského kraje.

podání opravných prostředků proti soudům prvního stupně a má-li být aplikováno i na občanské soudní řízení podle části V.²⁸⁸ Dle aplikační praxe k dalšímu zkrácení opravdu dochází a žaloba proti náhradě by tak měla být podána do 15 dnů od doručení rozhodnutí o vyvlastnění místo již zkrácené lhůty 30 dní dané zákonem o vyvlastnění. U takového zkrácení by bylo nasnadě namítat, že dochází ke zkrácení žalobcových práv. U již tak hraniční lhůty je totiž třeba vzít v potaz, nakolik taková žaloba bude kvalitní a zdali nebude spíše další administrativní zátěží pro vyvlastňovací úřad.²⁸⁹

Poslední výtkou, která se rovněž týká daného případu, je absence společného vyvlastňovacího řízení. Důvod, pro který totiž zatím nebylo započato se stavbou chybějícího úseku dálnice D3, je, že čerpací stanice LPG vůbec nebyla součástí vyvlastňovacího řízení, a tudíž nemohlo být ani o jejím vyvlastněním rozhodnuto. Vhodným řešením by tak mohlo být povolení společného řízení pro dotčené stavby, kterým by se mohlo vyhnout dalšímu vyvlastňovacímu řízení pro stavbu ve stejném režimu. Jak totiž z aplikační praxe vyplývá, soud má sice povinnost rozhodnout o žalobách do 90 dnů, dodržení takové lhůty je však mnohdy neuskutečnitelné.

Úprava současného liniového zákona byla v této kapitole podrobena okrajové komparaci s německou a slovenskou právní úpravou. Lze shrnout, že ačkoliv jak český, tak i slovenský právní řád vycházel z německých předpisů, každý právní systém obsahuje jistá specifika. Mnoho autorů považuje institut mezitímního rozhodnutí za zdařilejší, autor této práce však považuje instituty za víceméně podobné. Za nadbytečnou autor shledává především možnost podat opravný prostředek proti předběžné držbě, který může celý proces jedině zpomalit. Celkovou komparativní analýzu však autor této práce nepodrobil srovnání s praktickou aplikační praxí, která by mohla ukázat, zdali se v sousedních zemích daří dosáhnout výstavby dopravní infrastruktury rychleji a účinněji.

²⁸⁸ SHARAPAEV, Vladimír. *Vyvlastnění pro účely výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jakub Handrlica, LL.M., Ph.D. s. 71-72.

²⁸⁹ VALENTOVÁ Alžbeta, *Rozhodnutí o vyvlastnění*. Rigorózní práce. Vedoucí práce doc. JUDr. Kateřina Frumarová, PhD. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Olomouc, 2022. s. 124.

ZÁVĚR

Vyvlastnění je považováno za jeden z nejzávažnějších zásahů do základních práv a svobod, ke kterému lze přikročit jen ve zcela výjimečných případech za splnění určitých podmínek. Význam tohoto institutu je podpořen ukotvením v Listině, která stanoví, že odejmutí vlastnického práva je možné jen ve veřejném zájmu, za úplatu a na základě zákona. Hmotněprávní a procesní podmínky vyvlastnění jsou pak v českém právním řádu roztrženy do několika právních předpisů. Pro potřeby této práce byly stěžejními předpisy zákon o vyvlastnění a liniový zákon, který je některými politiky a autory odborných publikací považován za kontroverzní.

Vyvlastnění v rámci urychlení výstavby dopravní infrastruktury v ČR lze zcela nepochybně označit za veřejný zájem, na němž má nejen česká, ale i zahraniční společnost enormní zájem. V některých případech se však stává, že stavba dálnic, silnic a dalších dopravních staveb narazí na problémy s vlastnictvím pozemků, což může vést ke značnému zdržení výstavby a dodatečným nákladům.

Cílem této práce bylo poskytnout ucelený přehled nejen o celém vyvlastňovacím procesu, ale i dalších důležitých hledisek, jež se vyvlastnění a zejména vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury týkají. Pro souhrnný přehled se tak úvodní kapitola zabývá historickým exkurzem, obecnými pojmy a právní úpravou na ústavní a zákonné rovině, kde byly rovněž vymezeny základní podmínky pro odnětí vlastnického práva. V návaznosti na úvodní část se následující kapitola věnuje úpravě podle liniového zákona. Již samotná příprava, schvalování, velké množství pozměňovacích zákonů a otázky ohledně případné protiústavnosti napovídají, že tento zákon „šitý na míru“ s sebou nese spoustu sporů. Do současné doby totiž zákonodárce nedospěl k vyplnění legislativních mezer, které se k tomuto zákonu váží, a u mnoha ustanovení dochází k tomu, že jejich výklad je přinejmenším diskutabilní.

Další samostatná kapitola je věnována podrobnému popisu vyvlastňovacího řízení. Zpočátku se zabývá postupem před vyvlastněním, jenž zahrnuje vyjednávací fázi podle obecné i zvláštní úpravy, ujednání o kupní ceně či právo vstupu na cizí pozemek. Toto relativně nové ustanovení, které bylo rozšířeno i na další typy infrastruktur, je zvláštním případem omezení vlastnického práva ještě před samotným vyvlastněním a do jisté míry lze spatřovat určitou podobnost

s předběžnou držbou, jež je známa především ze zahraniční úpravy. I toto ustanovení lze totiž jistým způsobem označit za zdroj pochybností, jelikož dochází k zásahu do základních práv a svobod vyvlastňovaného. V téže kapitole je pak popsáno zahájení tohoto specifického řízení, definice subjektů a účastníků a samotný postup v řízení, jehož odlišností od běžného správního řízení je ústní jednání, které musí být bezpodmínečně nařízeno s dodržáním lhůty pro přípravu, jinak by došlo k nezákonnému postupu úřadu. Následně je shrnuto i vyřízení věci před správním orgánem, přičemž nejběžnějším je rozhodnutí ve věci samé a méně častým je mezitímní rozhodnutí. Hlavním cílem mezitímního rozhodnutí je urychlení celého vyvlastňovacího řízení. Vyvlastňovací úřad totiž může tímto rozhodnutím rozhodnout o podstatě věci, tedy o samotném vyvlastnění, a o náhradě za vyvlastnění pak bude jednáno až po právní moci tohoto rozhodnutí. Právě oddělení do dvou procesních fází a vyloučení opravného prostředku se podle některých teoretiků dá označit za problematické, nicméně i dle rozhodnutí Ústavního soudu a poměrování veřejného zájmu právě tyto faktory mohou aspirovat na zrychlení celého procesu.

V předposlední kapitole se autor práce zabývá soudní ochranou při vyvlastnění, konkrétně soudnímu přezkumu dvou různých typů výroků a díky vyloučení opravného prostředku proti mezitímnímu rozhodnutí i možnému přezkumu tohoto rozhodnutí.

Poslední část této práce lze považovat za dovršení celé problematiky. Na konkrétním případě autor poukazuje na nesnáze, jež se mohou vyskytnout při samotném řízení. Ve zmíněném případě jsou rovněž podrobně vyličené body, které jsou nejvíce namítány při přezkumu vyvlastnění.

Na úvodní výzkumnou otázku, zdali je aktuální podoba liniového zákona pro účely urychlení výstavby dopravní infrastruktury dostatečná, nelze jednoznačně odpovědět. Z určitého hlediska se dá shrnout, že liniový zákon je zcela jistě ambiciózní dílo, které aspiruje na určité zrychlení procesu, ale zároveň v sobě nese i po změnách určité mezery.

Za vydařené autor považuje především zkrácení lhůt a institut mezitímního rozhodnutí, jenž se i ve srovnání se zahraniční úpravou, ze které český právní řád vycházel, jeví jako účelnější, a i přes zmíněné pochybnosti ústavně konformnější. Jakékoliv pochybnosti ohledně ústavní konformity mezitímního rozhodnutí byly v této práci vyvráceny. Kromě zkrácení lhůt pro rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu autor oceňuje rovněž zkrácení lhůt pro vydání závazných stanovisek, které

v minulosti dokázaly celý proces jen zpomalit. Pokud by takové stanovisko bylo vydáno po uplynutí lhůty, nebude se k němu již přihlížet. V praxi ale stále dochází k určitým patovým situacím, se kterými si zákon dosud poradit nedokáže, a tak se celé řízení i přes striktně dané lhůty může prodloužit na roky. Za výkladové mezery se dá rovněž považovat i stanovení lhůt v liniovém zákoně, který v některých ustanoveních „mlčí“ o tom, jestli se i na tato ustanovení vztahuje ono zkrácení lhůt na polovinu.

Lze shrnout, že spousta změn tohoto zákona, rozsudků či nálezů ještě český právní řád čeká a bude záležet spíše na směřování vládní politiky a jejím uvážení, zdali by výhodnější cestou nebyla ucelená kodifikace problematiky vyvlastnění za účelem urychlení výstavby dopravní infrastruktury namísto roztržitosti různých právních postupů a institutů do několika právních předpisů. Jak lze dovodit i z kroků zákonodárce v poslední době, ten spíše lpí na doplňování liniového zákona novými ustanoveními místo úpravy sporných pasáží. Pro příklad autor této práce uvádí rozšíření o ustanovení § 4c liniového zákona, na základě kterého může oprávněný investor požádat stavební úřad o vydání mezitímního rozhodnutí společně se žádostí o vydání rozhodnutí podle stavebního zákona. Autor se ztotožňuje s názorem, že není dostatečně vysvětleno, zdali jde o podání navazující na žádost, nebo jde o současné podání, protože pozdější žádosti nebude možné vyhovět.²⁹⁰ V návaznosti na diskutabilní výklad liniového zákona lze také uvažovat nad tím, zdali nová úprava stavebního zákona nepřinese další otázky spojené s výstavbou dopravní infrastruktury, na které nebude možné jednoznačně odpovědět. Jediným východiskem by pak skutečně bylo provést všestrannou kodifikaci, která bude poskytovat kompaktní výklad na jednom místě.

²⁹⁰ TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2. s. 42.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

- GRYGAR, Tomáš, FRUMAROVÁ, Kateřina, HORÁK, Ondřej, MASARIK, Marek. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-968-0
- HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4
- HAYEK, Friedrich A. von. *Právo, zákonodárství a svoboda: (nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie)*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0278-2
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1
- HOETZEL, Jiří, HORÁK, Ondřej, ed. *Československé správní právo: část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Klasická právní díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-168-4
- HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021
- KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. Praha: Auditorium, 2010. 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9
- NEŠPOR, Zdeněk. *Znárodněné dolů a průmyslu*. [1. vyd.]. Praha: Tiskové podniky Ústředního svazu čsl. průmyslu, 1948
- PAVLÍČEK, Václav a Helena HOFMANNOVÁ. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. ISBN 978-80-87284-51-3
- POTĚŠIL, Lukáš, HEJČ, David, RIGEL, Filip, Marek, David. *Správní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-804-7

SKOUPÝ, Arnošt. *Texty k obecným dějinám kapitalismu I.* Olomouc:

Vydavatelství Univerzity Palackého, 1989

TRUNEČEK, Jaroslav. *Liniové stavby: zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), a předpisy s ním související ve znění zákonů č. 237/2020 Sb. a č. 403/2020 Sb.: komentář podle stavu k 1.6.2021.* Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-527-2

VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2

WEYR, František a Jiří HOETZEL, ed. *Slovník veřejného práva československého.* Brno: Rovnost, 1948

Právní předpisy

Bundesfernstraßengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. Juni 2007 (BGBl. I S. 1206), das zuletzt durch Artikel 14 des Gesetzes vom 2. März 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 56) geändert worden ist. Zákon č. BGBl s. 1206 ve znění ze dne 28. 6. 2007 naposledy změněném článkem 14 ze dne 2. 3. 2023 (BGBl I s. 56)

Nařízení EP a Rady EU č. 347/2013 ze dne 17. dubna 2013, který se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě a kterým se zrušuje rozhodnutí č.1364/2006/ES a mění nařízení (ES) č.713/2009, (ES) č.714/2009 a (ES) č.715/2009

Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky; Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

Zákon č. 114/1992 Sb., zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 128/2000 Sb., obecní zřízení (obecní zřízení)

Zákon č. 13/1997 Sb., zákon o pozemních komunikacích

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Zákon č. 183/2006 Sb., zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 184/2006 Sb., zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)

Zákon č. 209/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní infrastruktury

Zákon č. 222/1999 Sb., zákon o zajišťování obrany České republiky

Zákon č. 237/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 256/2013 Sb., katastrální zákon

Zákon č. 282/2015 Z.z., o vyvlastňování pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona

Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, správní obvody obcí s rozšířenou působností jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností

Zákon č. 403/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 405/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 184/2006 S., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)

Zákon č. 416/2009 Sb., zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon)

Zákon č. 49/1997 Sb., zákon o civilním letectví

Zákon č. 62/1998 Sb., zákon České národní rady o geologických pracích
a o Českém geologickém úřadu

Zákon č. 669/2007 Z.z., o jednorázových mimoriadnych opatreniach v príprave
niektorých stavieb diaľnic a ciest pre motorové vozidlá a o doplnení zákona
Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností
(katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Rozsudky

Nález Ústavního soudu SR sp. zn. PL. ÚS 19/09

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94 pod č. 214/1994

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. Pl. ÚS 39/18

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1996, sp. zn. I. ÚS 198/95

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. II. ÚS 1260/07

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (pléna) ze dne 21.2.1986 ve věci
James a další proti Spojenému království (stížnost č. 8793/79)

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2022, č. j.
61 A 7/2021-228

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 10. 2007, sp. zn. 15 Ca
2/2007

Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 13. 9. 2017, č. j. 52 A 3/2017-182

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2013, č. j. 5 A 72/2013-137

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1640/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1999/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3380/2014

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 3. 2017, č. j. Afs 169/2016-42

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 4. 2018.1, č. j. As 76/2018-60

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 3. 2019, č. j. 8 Afs 4/2018-37

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 8. 2014, č. j. 8 As 48/2014-27

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2022, č. j. 10 As 166/2022-93

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 9. 2006, č. j. 7 Azs 90/2006-51

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2015, č. j. 6 As 94/2015-20

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2006, č. j. 2 As 8/2006-130

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2017, č. j. 2 As 22/2017-57

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2015, č. j. 7 As 81/2015-45

Rozsudek NSS ze dne 10. 8. 2016, č. j. 3 As 180/2014-64

Rozsudek NSS ze dne 23. 10. 2014, č.j. 7 As 174/2014-44

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4754/2010

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003-125

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2009, č. j. 1 Ao 1/2009-120

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2005, č. j. 8 As 26/2005-76

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1924/11

Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1305/13

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 14/06

Internetové zdroje

FRUMAROVÁ, Kateřina. Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. *Advokátní deník* [online]. 2020 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/15/soudni-ochrana-ve-vecech-vyvlastneni-jeji-specifika-a-problematicke-aspekty/>

Novela zákona mění dosavadní úpravu vyvlastnění majetku. *E15* [online]. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/novela-zakona-meni-dosavadni-upravu-vyvlastneni-majetku-979111>

Právní úprava liniových staveb se zaměřením na jejich povolovací proces. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 2022-11-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/pravni-uprava-liniovych-staveb-se-zamerenim-na-jejich-povolovaci-proces>

Věcný záměr zákona o liniových dopravních stavbách. *Zákony pro lidi* [online]. Ministerstvo dopravy, 2014 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/1711/ File20735.pdf?attachment-filename=6150432-2014-10-27-text -navrhu-6150470.pdf>

Výbor doporučil jiné řešení místo předběžné držby pozemků. In: *Právní prostor* [online]. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/aktuality/vybor-doporucil-jine-reseni-misto-predbezne-drzby-pozemku>

Zákonem roku se stala změna zákona o urychlení výstavby základní infrastruktury. *Transparency International* [online]. 2019 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/zakonem-roku-se-stala-zmena-zakona-o-urychleni-vystavby-zakladni-infrastruktury/>

Odborné publikace

BAŇOUC, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-8-9]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

HANDRLICA, Jakub. *Řízení o odnětí nebo omezení vlastnických práv k nemovitostem nově*. Právní rozhledy, 2013, č. 7

HUSSEINI, Faisal. *Výběr rozhodnutí Ústavního soudu*. Soudní rozhledy, 2022, č. 6

IVANČÍK Ján, *Predbežná držba ako inštitút verejného práva*, Acta Iuridica Olomucensia.2022

MATOUŠ, Michal. *Problematika aplikace zákona o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*. Soudní rozhledy, 2016, č. 11-12

MILEROVÁ Jaroslava, *Některé aspekty vyvlastnění ve vztahu k liniovému zákonu*, Stavební právo. Bulletin.2020

SHARAPAEV, Vladimír, STŘELEČEK, Tomáš. *Praktické aspekty provádění průzkumných prací podle liniového zákona*. Bulletin advokacie, 2020, č. 12

SHARAPAEV, Vladimír. *Vyvlastnění pro účely výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jakub Handrlica, LL.M., Ph.D

VALENTOVÁ Alžbeta, *Rozhodnutí o vyvlastnění*. Rigorózní práce. Vedoucí práce doc. JUDr. Kateřina Frumarová, PhD. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Olomouc, 2022

VLACHOVÁ, Barbora. *Aktuální otázky vyvlastnění v režimu zákona o urychlení výstavby*. Bulletin advokacie, 2019, č. 6

Další

Odborná konzultace s Mgr. Pavlem Eybertem, člen Senátu (mandát 1996-2016), bývalý místopředseda Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí (mandát 2010-2016), bývalý člen Dopravního výboru Jihočeského kraje

Přednáška prof. JUDr. Jakuba Handrlici LL.M., Ph.D., DSc. ze dne 20.3.2019

Sněmovní tisk 673/0, Poslanecká sněmovna 2019, 8. volební období, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=673&CT1=0>

Sněmovní tisk č. 549/0, Poslanecká sněmovna 2008, 5. volební období. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=549&ct1=0>

Stanovisko vlády k návrhu zákona o urychlení výstavby rychlostní komunikace R35, Sněmovní tisk 549 /1, Poslanecká sněmovna 2008, 5. volební období, Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=549&CT1=1>

SEZNAM ZKRATEK

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
FStrG	Bundesfernstraßengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. Juni 2007 (BGBl. I S. 1206), das zuletzt durch Artikel 14 des Gesetzes vom 2. März 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 56) geändert worden ist. Zákon č. BGBl s. 1206 ve znění ze dne 28. 6. 2007 naposledy změněném článkem 14 ze dne 2. 3. 2023 (BGBl I s. 56)
KS	Krajský soud
LZPS, Listina, Listina základních práv a svobod	Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky; Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.
Liniový zákon	Zákon č. 416/2009 Sb., zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon)
NS	Nejvyšší soud
NSS	Nejvyšší správní soud
OSŘ, občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
SDEU	Soudní dvůr Evropské Unie
SŘ, správní řád	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
SŘS, soudní řád správní	Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
ÚS	Ústavní soud České republiky
ÚS SR	Ústavní soud Slovenské republiky
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
VyvlZ, zákon o vyvlastnění	Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic

Zákon o mimořádných
opatřeních

Zákon č. 669/2007 Z.z., o jednorázových
mimoriadnych opatreniach v príprave
niektorých stavieb diaľnic a ciest pre
motorové vozidlá a o doplnení zákona
Národnej rady Slovenskej

RESUMÉ

The subject of the thesis is the issue of expropriation related to accelerating the construction of transport infrastructure. The legal regulation of expropriation is not comprehensive, and so this thesis deals with the general regulation of expropriation under Act No. 184/2006 Coll., the Act on the withdrawal or limitation of the right of ownership to land or to a building (the Act on Expropriation) and also with the special regulation, which is Act No. 416/2009 Coll., the Act on accelerating the construction of transport, water, energy and communication infrastructure (the Linear Act). The actual text of the thesis consists of an introduction, five chapters and a conclusion. The text is based primarily on the applicable legislation, court case law, specialist literature and other sources.

In the first chapter, the reader is introduced to the content of the property right and its possible limitations, the concept of expropriation, legal regulation and conditions of expropriation. The following chapter is devoted to the Linear Act, its historical development, subject matter and relation to other legal regulations. The main part of the thesis focuses on the expropriation procedure. This section describes the procedure prior to expropriation, outlining the negotiation phase under the general and special regulations, the negotiation of the purchase price and the right of entry. The initiation of the expropriation procedure is then discussed and the different subjects of the procedure are described. The procedure in the proceedings is also briefly described, including the oral hearing and the possible settlement of the case by staying or discontinuing the proceedings. Subsequently, the termination on the merits by decision and a specific type of interim decision are discussed. This section also deals with appeals and the possible annulment of appeals. The fifth chapter describes the judicial protection in expropriation, which is dual in expropriation. There is review by administrative courts and also by civil courts. In the last chapter, the case of the construction of the D3 motorway is analyzed and the author reflects on *de lege ferenda* considerations.